

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN ETİK DEĞERLERE SAHİP OLMA
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

FATMA AĞBUĞA

Denizli-2018

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN ETİK DEĞERLERE SAHİP OLMA
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Fatma AĞBUĞA

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ÇELİK

Bu çalışma BAP tarafından 2017EĞBE007 nolu Yüksek Lisans
tez projesi olarak desteklenmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Bu çalışma, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Bilim Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

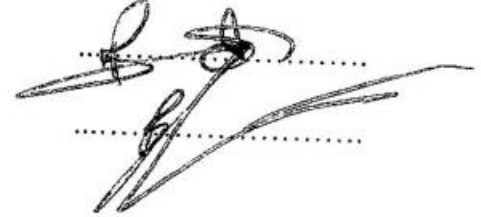
Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ÇELİK

Üye: Doç. Dr. Atilla PULUR

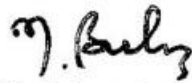
Üye: Prof. Dr. Bülent AĞBUĞA

İmza

Z-Celli

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 08/08/2018 tarih ve 23/12... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

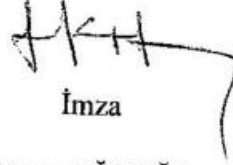

Prof. Dr. Mustafa BULUŞ

Enstitü Müdür

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

İmza

Fatma AĞBUĞA

TEŞEKKÜR

Bu alıŐma boyunca bana destek olan, verileri toplamamda ve diğer aŐamalarda yardımcı olan değerli danıŐmanım Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ÇELİK'e teŐekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalıŐmamda gerekli olan kaynaklar için kitaplığındaki ilgili kitapları seçmeme imkân tanıyan ve felsefe ile ilgili sorularımı her zaman sorabileceğim değerli hocam Prof. Dr. Fikri GÜL'e çok teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim boyunca yardım, bilgi ve tecrübeleri ile bana destek olan tüm hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkür ederim. Gerek çalıŐmam sırasında gerekse hayatımın diğer aŐamalarında desteğini ve bana olan güvenini benden hiçbir zaman esirgemeyen değerli eŐim, hocam, hayat arkadaşım Prof. Dr. Bülent AĞBUĞA'ya sonsuz teŐekkürlerimi bir borç bilirim. Son olarak hayattaki en büyük Őansım olan aileme, hayatımın tek anlamı olan, varlıkları sevinç ve Őükran kaynağım, mutlulukları mutluluğum, başarıları gururum olan ocuklarım Beste, İpek, Zeynep ve Ozan'a bana bu çalışmada sabır ve anlayış gösterdikleri için sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Etik Değerlere Sahip Olma Düzeylerinin İncelenmesi

Fatma Ağbuğa

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerindeki üniversitelerde okuyan beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin cinsiyetlerine ve okudukları üniversitelerin buldukları coğrafi bölgelere göre değerlere sahip olma düzeylerinin incelenmesidir. Bu amaçla Dilmaç, Arıcak ve Cesur tarafından geliştirilen dokuz alt boyuttan oluşan 39 maddelik Değerler Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutları “toplumsal değerler”, “kariyer değerleri”, “entellektüel değerler”, “maneviyat”, “materyalistik değerler”, “insan onuru”, “romantik değerler”, “özgürlük” ve “fütüvvet”tir. Ölçek, 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerindeki üniversitelerde okuyan beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmaya 175'i (% 33,8) kadın ve 343'ü (% 66,2) erkek olmak üzere toplam 518 gönüllü öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeyleri ortalamalarına bakıldığında en az romantik ve materyalistik değerler en fazla ise sırasıyla insan onuru, özgürlük, toplumsal değerler, entelektüel değerler, fütüvvet, kariyer değerleri ve maneviyat ön plana çıkmıştır. Kadın ve erkek beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeyleri karşılaştırıldığında toplumsal değerler, kariyer değerleri, entelektüel değerler, maneviyat ve özgürlük alt boyutları sıra ortalamalarında kadın öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür. Kadın beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin erkek öğrencilere göre söz konusu değerlere daha fazla önem verdikleri görülmüştür. Farklı coğrafi bölgelerdeki üniversitelerde öğrenim gören beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin toplam etik değerler sıra ortalamalarında farklılık görülmemesine rağmen toplumsal değerler, kariyer değerleri, maneviyat, insan onuru ve fütüvvet alt boyutları sıra ortalamaları puanlarında istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılıkların genelde Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde bulunan

üniversitelerden kaynaklandığı belirlenmiştir. Doğu-Batı ve Kuzey-Güney olarak bahsedebileceğimiz farklı coğrafi konumlarda yer alan insanlar buldukları sosyal çevre, toplumdaki değer öncelikleri, ekonomik fırsatlar, özgürlükçü bir yaşam tarzı düşüncelerde, duygularda ve değerlerde farklılıklara ya da benzerliklere neden olabilmektedir. Son olarak, elde edilen bulgular tartışılmış, uygulamaya ve gelecek araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahlak, etik, değerler, beden eğitimi, spor, üniversite

ABSTRACT

Examination of Levels of Ethical Values of Undergraduate Students in the Departments of Physical Education and Sport

Fatma Agbuga

The purpose of this study is to examine the level of values of undergraduate students in the departments of physical education and sport according to gender and universities' different geographical regions of Turkey. For this purpose, a 39 - item "Value Scale" consisting of nine subscales of Dilmaç, Arıcak and Cesur was used. The subscales are "social values", "career values", "intellectual values", "spirituality", "materialistic values", "human honor", "romantic values", "freedom" and "Futuwwa (Generosity and Courage)". This scale was administered to students studying in the department of physical education and sport at universities in different geographic regions of Turkey in the 2017-2018 academic year. In this research a total of 518 voluntary undergraduate students [175 (% 33,8) women and 343 (% 66,2) men] participated. When we look at the average level of having the human values of physical education and sports teacher students participating in the research, "human dignity", "freedom", "social values", "intellectual values", "generosity", "career values" and "inwardness" came to the forefront subsequently. On the other hand, "romantic" and "materialistic" values were the lowest. Comparing the levels of female and male physical education and sport teachers with their human values, there were significant differences in favor of female students in the mean of "social values", "career values", "intellectual values", "inwardness", and "freedom" subscales. It can be said that the students of the female physical education and sport teaching students give more importance to the values mentioned than the male students. Despite the fact that there was no significant difference in the total of the humanitarian values of the physical education and sports teacher students in different geographical region universities, there were statistically significant differences in the mean rank scores of "social, career", "inwardness", "human dignity", and "generosity" values subscales. It has been determined that these differences are mainly caused by the universities of the Eastern Anatolia and Black Sea regions. Social environment, value priorities in society, economic opportunities,

libertarian lifestyle thoughts of people can cause differences or similarities in emotions and values in the different geographical locations that can be talked about as East-West and North-South. Finally, the findings were discussed and recommendations for implementation and future research were included.

Keywords: Moral, ethics, values, physical education, sport, universities

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK BEYANNAMESİ.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xii
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Problem Cümlesi.....	5
1.1.2. Alt Problemler.....	5
1.2. Araştırmanın Amacı.....	6
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.5. Sayıtlar.....	7
1.6. Tanımlar.....	7
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	8
2.1.1. Felsefe Nedir?.....	8
2.1.2. Felsefenin Önemi.....	9
2.2. Ahlak, Etik ve Değer Kavramları.....	12
2.2.1. Ahlak Kavramı.....	12
2.2.2. Etik Kavramı.....	12
2.2.3. Etik ve Ahlak Farkı.....	13
2.2.4. Etik ve Ahlak Kurallara Uymanın Gerekliliği.....	14
2.2.5. Değer Kavramı.....	16
2.3. Eğitim Nedir?.....	20
2.3.1. Eğitim Etiği.....	21
2.3.2. Öğretmenlik Meslek Etiği.....	22
2.4. Beden Eğitimi ve Spor Nedir?.....	25
2.4.1. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi ve Eğitimdeki Yeri.....	26

2.5. İlgili Araştırmalar.....	28
2.5.1. Yurtiçi Araştırmalar.....	28
2.5.2. Yurtdışı Araştırmalar.....	30
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	32
3.1. Araştırma Deseni.....	32
3.2. Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu.....	32
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	33
3.3.1. Değerler Ölçeği.....	33
3.4. Veri Toplama Yöntemi ve Süreci.....	34
3.5. Verilerin Analizi.....	34
3.5.1. Verilerin Analizi İçin Kullanılan İstatiksel Teknikler.....	34
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM.....	35
4.1. Değerler Ölçeğine İlişkin Bulgular.....	35
4.2. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	36
4.3. Beden Eğitimi ve Öğretmenliği Bölüm Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Üniversitelerin Bulunduğu Coğrafi Bölgelere Göre Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	37
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	45
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	45
5.2. Öneriler.....	49
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	49
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	49
KAYNAKÇA.....	50
EKLER.....	57
Ek 1. Araştırma İzin Belgesi.....	57
Ek 2. Değerler Ölçeği.....	58
ÖZGEÇMİŞ.....	60

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Bazı Demografik Özellikleri.....	33
Tablo 4.1. Değerler Ölçeğine İlişkin Veriler.....	35
Tablo 4.2. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	36
Tablo 4.3. Beden Eğitimi ve Öğretmenliği Bölüm Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Üniversitelerin Bulunduğu Coğrafi Bölgelere Göre Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	37
Tablo 4.4. Doğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	38
Tablo 4.5. Doğu Anadolu ve Ege Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	39
Tablo 4.6. Doğu ve Karadeniz Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	40
Tablo 4.7. Doğu ve Akdeniz Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	40
Tablo 4.8. Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	41
Tablo 4.9. Akdeniz ve İç Anadolu Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	42
Tablo 4.10. Karadeniz ve İç Anadolu Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	43

Tablo 4.11. <i>Karadeniz ve Ege Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları</i>	43
Tablo 4.12. <i>Akdeniz ve Ege Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları</i>	44

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, sayıltılar ve araştırmada sıkça kullanılan tanımlar yer almaktadır. Problem durumunda etik, eğitim ve sporun insan hayatındaki yeri, önemi ve gerekliliği üzerinde durulmuştur. Ayrıca eğitimde, değerlerin aktarılmasında etkin rol oynayan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sahip olduğu değerlerin öğrencilerini etkileyeceği belirtilmektedir. O yüzden bu bölümde beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin etik düzeylerinin bilinmesinin önemi anlatılmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Eğitim, etik ve spor; her birinin konusu insan olup varlığı insanlığın başlangıcı ile aynı olan kavramlardır. İnsanlık tarihinde görülen ilerleme ve gelişmelerden sonra geldiğimiz bugünkü noktada etiğe, eğitime ve spora duyulan ihtiyaç azalmamış tam aksine daha da önem kazanmıştır. Özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra hızla ilerleyen bilim ve teknik ile değişen yaşam tarzı hem eğitim hem etik hem de spora duyulan ihtiyacı daha da arttırmıştır. Çobanoğlu (2007), bilim ve teknolojide yaşanan gelişmelerin, insanlığa sağladığı yararların yanında geleceğe ilişkin birçok kaygı yaratan duruma da yol açtığını ve bu kaygıların etiğe olan ilgiyi arttırdığını ve etik kodlar ya da normlar oluşturulmasına çalışılması gerektiğini ortaya koymuştur. Eğitim, etik ve spor, aynı zamanda felsefenin de alanlarından olup etik, eğitim felsefesi ve spor felsefesi olarak adlandırılan disiplinlerdir. İnsan akıl, ruh ve bedenden oluşan bir varlık olup insanın bu üç yönünün her birine gereken önem verilmeli ki *insanlık* tam olarak mana bulsun. Yapılan literatür çalışmaları sonucunda, aklen, ruhen ve bedenen gelişmiş bir insan için her üçü de sacayağı konumunda olan bu üç kavramdan biri diğerinden üstün olmayıp hepsi de birbirini tamamlayan unsurlar olduğu söylenebilir. Eğitime verilen önem insanı akıl yönünden, etiğe verilen önem insanı ruh yönünden, beden eğitimi ve spora verilen önem insanı hem akıl, hem ruh hem de beden yönünden geliştirir ve ilerletir. Etik olmadan eğitimin, eğitim olmadan etiğin, beden eğitimi ve spor olmadan eğitimin ve etiğin amacına ulaşmayacağı söylenebilir. Beden eğitimi ve spor dersi, okullarda öğrencilere eğitimle birlikte etik değerlerin, kültürel değerlerin ve sosyal değerlerin aktarıldığı en önemli uygulama dersidir. Bilim ve teknolojinin ilerlediği her alanda etiğin ve eğitimin işlerlik kazanması, beden eğitimi ve spora verilen önemin de artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Her ailenin çocukları için istedikleri ve özlemi içinde oldukları konu, onların iyi ahlâkî değerlere sahip olmalarıdır. Her aile çocuklarını birer örnek vatandaş, toplumda saygı gören ve takdir edilen birer birey olarak yetiştirmek ister (Lapsley, 2008, p.30). Beden eğitimi ve spor; fiziksel, ruhsal, zihinsel ve toplumsal açıdan bir bütün olup bireyin eğitiminin tamamlayıcısıdır. Bireyin özellikle ilköğretim ve ortaöğretim çağında sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı, yaratıcı ve üretken, milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın gerektirdiği davranışları kazanmış bireyler olarak yetiştirilmelerinde beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin önemi büyüktür. Yapılan literatür çalışmaları sonucunda, bu faaliyetlerin yürütücüsü olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin de her yönden iyi yetişmiş olmaları, sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sergileyerek gerek özel gerek sosyal yaşamlarında örnek teşkil etmeleri gerektiği anlaşılmaktadır.

Değer, bir sosyal grup veya toplumun varlıklarını, birliklerini ve işleyişlerini sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç ve çıkarını yansıtan genelleştirilmiş ahlaksal ilke ya da inançlar olarak tanımlanabilir (Kızılcılık ve Erjem, 1996). Bireyler değerleri diğer insanlardan öğrenir. İnsanı merkezde düşünürsek, anne-baba, akrabalar, arkadaşlar, yaşadığı mahalle, gördüğü eğitim, gelenekler ve göreneklerin oluşturduğu sosyal grup ve toplum, kültür ve din değer kavramını şekillendirir. Bu süreçte öğretmenler bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde değerleri öğrencilerine aktarırlar (Coombs-Richardson ve Tolson, 2005, Akt., Balcı ve Yanpar Yelken, 2010).

Bir toplumun gelişmişliğinin göstergesi sadece ekonomik açıdan olmayıp eğitimde, sanatta, bilimde ve sporda hangi düzeyde dünyaya katkı sunduğu ile de doğrudan ilgilidir. Bu sayılan konuların merkezinde insan vardır. Yaşadığı toplumda ancak etik ve ahlaki değerleri yüksek olan insanlardan oluşan toplumların gelişmişlik düzeyinin yüksek olacağı söylenebilir. Etik ve ahlaki değerleri yüksek olan insanlar bu değerleri taşıyan toplumları oluşturur. İnsan, etik ve ahlaki değerlerin yaşandığı ve yaşatıldığı bir ortamda güvenli ve huzurlu yaşayabilir ve böyle bir ortamda kendini gerçekleştirebilir.

İnsanlık, günümüzde bireysel ve toplumsal yaşayış tarzının farklılaşmasına neden olan bilim ve teknoloji alanında hızlı bir ilerleme kaydetmesine rağmen kişisel, kurumsal veya ülke bazında herhangi bir çıkar söz konusu olduğunda insan olmanın gerektirdiği ahlaki değerlerle uyumlu davranışlar sergilememektedir. Bu durum, küreselleşen dünyada diğer insanlar için insan onuruna ve itibarına yakışır bir yaşam sürdürme imkânını ortadan kaldırmaktadır. Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, insanın ahlaki değerlerle

örtüşen, daha insancıl ve daha uygar davranışlar sergilememesi bir yana, insanın diğer varlıklar karşısında biricik olma hissini güçlendirmiş, kendisi dışında hiç bir varlığın değeri olmadığı düşüncesini pekiştirmiştir. Bu durum bireylerde güvensizlik, sorumsuzluk ve mutsuzluk hislerinin oluşmasına yol açmaktadır. Ancak günümüzde gerek kişisel (psikolojik kaynaklı) sorunların gerekse kişiler arası (iletişimsizlik kaynaklı) sorunların giderek artmasının altında yatan sebeplerin faturası elbette ki bilim ve teknolojiye kesilmemelidir. Bilim ve teknolojiyi kullananların etik kurallardan bağımsız hareket etmesi, bireylerin değerlerden uzak bir yaşam tarzı sürmesi gerek özel hayatta gerek iş yaşamında kişisel ve toplumsal problemlerin kaynağını oluşturmaktadır. Birey, hayatını değerler ve etik kurallar çerçevesinde sürdürdüğü sürece hem kendi adına hem de içinde yaşadığı toplum adına kazanç olacaktır. Yapılan literatür çalışmaları sonucunda şu söylenebilir: İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren filozoflar insanı manevi bir varlık olarak görmüşler ve gerek felsefe gerek din gerekse eğitim aracılığıyla bireyleri ve toplumları etik kurallar ve değerler doğrultusunda karar almaya ve eylemde bulunmaya davet etmişlerdir. Kant'a göre ise insanın hedeflenen ahlaki türe ulaşması ancak eğitimle mümkündür; çünkü "insan ancak eğitimle insan olabilir" (Kant, 2006, s.29).

Bütün insanlar; aynı türden gelmeleri, aynı gezegende yaşamaları ve ölümlü olmalarına rağmen dünya görüşleri, ahlak anlayışları farklı olabilir. Bu farklılık, insanların bilim ve teknolojiyi doğru kullanmaları, değerlerden, etik ilkelerden ve ahlaktan uzaklaşmamaları ve iyi bir eğitim almaları ile en aza indirgenebilir. Bu konuda Ülken (1958), "Bütün insanlar, insanlığın bir parçası olarak bu manevi hayatı yaşatmakta iseler de, hepsinin ahlak duyuları aynı derecede keskin, hepsinin kalpleri aynı derecede açık olduğu söylenemez. Çünkü onlar aynı zamanda etten ve kemikten varlıklardır. Yani teknikle ve bilgiyle duyu verilerine bağlıdırlar. Bu ikinci bağlanış onları bencil yapar. *Başkası* ile *ben* arasında uçurum açar. Aynı insanda hem birleştirici hem ayrıştırıcı bu iki kuvvet aynı zamanda mevcuttur; ve daima birbirine zarar vermek üzere devam etmektedir. Bu bakımdan çocuğu, vahşiyi medeniden ayırmayız. Ancak medeni insanda *ahlâk duyusu* ve *kalp gözünün*, teknik ve bilginin artması yüzünden tamamen tıkanmış olması mümkün olduğu gibi iyi bir eğitim neticesinde bu iki kuvvetin ayrı ayrı geliştirilmiş ve *kalp gözünün* iyice açılmış olması da mümkündür" (s.195) diyerek eğitimin önemini ortaya koymaktadır. Eğitim faaliyetlerinin temel yürütücüsü olan öğretmenin de toplum değerlerini ve etik kuralları bilmesi, bunlara göre yaşaması, uyulması için rehberlik etmesi sağlıklı bireylerin yetişmesi ve toplumun geleceği için önemlidir. Gelecekte eğitim kurumlarında görev alacak olan öğretmen adaylarının nasıl bir kültürlenme ve sosyalleşme süreci içerisinde

olduklarının dolayısıyla onların değerler sistemlerinin nasıl olduğunun bilinmesi önemlidir (Sarı, 2005).

Merkezinde insan olan diğer önemli alan spordur. Profesyonel anlamda spor evrensel kuralları olan, bilimsel yöntemlerle belirlenmiş antrenmanların yapılmasının zorunlu olduğu, büyük maddi kaynakların kullanıldığı, dolayısıyla kazanmanın ön planda yer aldığı bir çeşit bacasız sanayidir. Öte yandan, kuralları esneyebilen, maddi bir çıkar için yapılmayan, rekreatif ya da sağlık amacıyla yapılan spor aktiviteleri de bulunmaktadır. Özellikle profesyonel anlamda yarışmak ve kazanmak amacıyla yapılan spor karşılaşmalarında etik ve ahlaki değerlerin göz ardı edildiği söylenebilir.

Sporcunun değer anlayışı toplumun değer anlayışı ile doğru orantılıdır. Toplum sporcuyla şekillendirmeye katkısı olan bireylerden oluşmaktadır. Sporcu da toplumun değer anlayışını spor ortamına yansıtır. Sporda değer anlayışı, yarışma sırasında da sportmenlik (fair-play), dostluk, barış, dürüstlük gibi etik ve ahlaki değerlere uyulduğu söylenebilir. Yapılan literatür çalışmaları sonucunda, bireylerde değer anlayışının geliştirilmesinde, okullarda öğretmenlerin önemli rolü olduğu anlaşılmıştır.

Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş ve karakter sahibi insanlara bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir ve insanların iyi ahlaki karaktere kendiliğinden sahip olmaları çok mümkün değildir. Bundan dolayıdır ki öğrenim çağına gelmiş her bireyin uygun ahlaki kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması kaçınılmaz olarak okulların temel hedefleri arasındadır (Ekşi, 2003). Okullarda görev yapan beden eğitimi ve spor dersi öğretmenleri gerek öğretmen kimliği ile gerekse aktif ya da pasif sporcu-antrenör kimliği ile diğer ders branşı öğretmenlerinden daha fazla öğrencileri etkileme pozisyonunda bulunmaktadır. Sporun kendi özelliğinden kaynaklanan toplum içindeki yeri-popülerliği; beden eğitimi ve spor dersinin spor ve oyun ağırlıklı fiziksel aktiviteleri içeren yapısı, eğlenceli, rahatlatıcı olması buna sebep olabilmektedir. Beden eğitimi ve spor derslerinin bu amaca hizmet edebilmesi için öğretmen adaylarının eğitim-öğretim yönünden donanımlı, özgür düşünen, yaratıcı, hoşgörülü, kültürlü ve etik değerlere sahip bireyler olarak yetiştirilmeleri gerektiği düşünülmektedir.

Kuçuradi'ye (2006) göre insanlığın karanlıktan kurtulması, toplumda insanca davranışların sergilenmesi ancak etik sorunların bilinçli bir şekilde çözüme kavuşması ile mümkündür. Bu bilincin oluşması ancak eğitimle ve eğitilmiş insanlar aracılığıyla mümkündür. Tavuk mu yumurtadan, yumurta mı tavuktan misali etik ve eğitim birbirinden ayrılması mümkün olmayan iki kavramdır. Her ikisi de insanı ilgilendiren bu iki kavramdan biri olmazsa diğerinin de amacına ulaşamayacağı söylenebilir.

Bireyin tüm niteliklerini geliştirerek, onun üretim süreci içinde daha verimli ve üretken olmasını olanaklı kılarken, yaşamı ve içinde bulunduğu süreci sorgulayan, bilgi, beceri, etik, sanat, kültür vb. alanlarda yetkinleşmesini, bireyselleşerek toplumsallaşmasını da sağlayan, insanın insan olmasına yardım etme bilim ve sanatı olarak tanımlanan eğitimin (Eroğlu, 1998) başkahramanı öğretmendir. Meslek olarak öğretmenlik ise 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesi'nde şöyle tanımlanmaktadır: “Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir”. Bu mesleği icra edenlerin de kişisel, sosyal, mesleki ve ahlaki yönlerden yeterli, iyi örnek olabilecek, toplumsal değerleri iyi aktarabilecek seçilmiş insanlar olması gerekir.

Bu çalışmanın, geleceğimizin güvencesi olarak gördüğümüz çocuklarımızın eğitilmesinde önemli bir yeri olan öğretmenlerimizde henüz adaylık aşamasındayken etik ve değer konularında farkındalık oluşturmak, etik ve değer bilinci kazandırmak açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri diğer branş öğretmenlerine göre hem eğitim hem de spor etkinlikleriyle uğraşmaları bakımından öğrencilerle ve velilerle daha yakın bir etkileşim içindedirler. Onların, öğretmenliğin yanı sıra günümüzde önemli bir sektör haline gelen sporla da iç içe olmaları iş yelpazelerini genişletmekte, etkileşim alanlarını arttırmaktadır. Bu düşünceyle yapılan bu araştırmada, henüz yolun başında olan beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin etik düzeylerini belirlemede farkındalık açısından verilerin bu bölümünde okuyan öğrencilerden toplanması bu çalışmanın önemini arttırmaktadır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesini “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeyleri nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır.

1.1.2. Alt Problemler

1. Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin etik değerlere sahip olma düzeyleri nedir?
2. Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde okuyan kadın ve erkek öğrencilerin etik değerlere sahip olma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Farklı coğrafi bölgelerde bulunan üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde okuyan öğrenciler arasında etik değerlere sahip olma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerini *okulların bulunduğu bölge ve cinsiyet* değişkenleri açısından incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Gerek yaygın gerekse örgün olsun, eğitim ve öğretim faaliyetleri gelecek kuşaklara değer aktarımını da kapsar. Bu aktarım esnasında, öğrenciler ve aynı zamanda toplumun diğer bireyleri tarafından rol-model olan öğretmenlerin sahip oldukları değerler öğrencileri etkileyecektir. Bir ülkenin geleceğinin temelini atan öğretmenler, öğrencilerde bireysel, toplumsal ve milli değerler bilincinin oluşmasında, nitelikli insan gücünün yetişmesinde, önemli rol oynamaktadır. Bu pencereden bakıldığında beden eğitimi öğretmeni, antrenör veya sporcu yetiştirme programlarında gerekli değişikliklerin yapılabilmesi ve çocuklarımızın hangi değerlere göre yetiştirileceğini görebilmek için beden eğitimi öğretmen adaylarının değer yargılarının bilinmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Beden eğitimi dersi hak, adalet ve eşitlik ilkelerini önemseme, benimseme ve uygulama; saygılı, sabırlı ve hoşgörülü olma başta olmak üzere birçok olumlu davranışın öğrencilere kazandırılabilmesi en önemli derslerden biridir. Bu dersin sorumlusu olarak beden eğitimi öğretmenin de eğitim ve kültür yönünden donanımlı olması yanında etik değerlere sahip olma açısından da üst düzeyde olması gerekir. Ancak hangi değer düzeyinde öğrenimlerini gördükleri ve öğretmenlik mesleğine atıldıkları bilinmemektedir. Beden eğitimi öğretmeni yetiştiren akademisyenlerin, beden eğitimi öğretmen adaylarının etik değerlere sahip olma düzeylerini görmeleri ve buna göre etik ve ahlaki değerler eğitimi vermeleri açısından bu çalışma önemlidir.

Bunun yanında; rekabetin, paranın ve gücün öne çıktığı profesyonel sporda, sporcuları yetiştiren spor insanlarının etik değerlere sahip olması çok önemlidir. Çağımızın en önemli etkinlik alanlarından birisi olan sporda sporcunun eğitimi, kalitesi denilince de ilk akla gelen üniversitelerin spor bilimleri fakülteleri ve bu fakültelerde okuyan öğrencilerdir. Dolayısıyla, spor bilimleri fakültelerinde okuyan öğrencilerden etik davranışlar beklenir. Bu çalışma ile sporcu yetiştirmeleri, ülke sporunun gelişmesine katkı sağlamaları beklenen beden eğitimi ve spor öğretmenliğinde okuyan öğrencilerinin cinsiyete ve okudukları üniversitelerin bulunduğu farklı coğrafi bölgelere göre etik değerlerin değişip değişmediği ve varsa farklılıkları tespit edilecektir. Ayrıca, bu çalışmada etik değerlere sahip olmanın önemi üzerinde durulacaktır. En önemlisi, daha önce beden

eğitimi ve spor retmenliğinde okuyan rencilerin etik değerlerini inceleyen çalışmaya rastlanmaması bu çalışmanın önemini artırmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Tez, Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde yer alan üniversitelerin beden eğitimi ve spor retmenliği rencilerinden alınan veriler ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca uygulanan ölçekteki her bir maddeden ne anlaşıldığı bölge kültürüne, anlayışına ve düşünce yapısına göre değişme olasılığı bir sınırlılıktır.

1.5. Sayıtlar

Beden eğitimi ve spor retmenliği bölümünde okuyan rencilerin değerlere sahip olma düzeyleri aldıkları eğitim sebebi ile yüksek olduğu varsayılmaktadır. Kadın ve erkek beden eğitimi retmenliği bölümü rencilerinin etik değerlere sahip olmaları cinsiyete göre değişmeyeceği ancak farklı bölgelerdeki üniversitelerin sosyo-kültürel yapısı nedeni ile değişebileceği varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Beden Eğitimi: Beden eğitimi; vücudun yapısal ve fonksiyonel özelliklerini geliştiren, kas ve eklem kontrolünü dengeli bir biçimde gelişmesini sağlayan, bireye serbest zamanları değerlendirmeyi, fiziksel gücün ekonomik bir biçimde kullanılmasını, sistemli bir biçimde hareket edilmesini üreten eğitim faaliyetidir (Açak, 2006).

Değer: Genel olarak davranışlara rehberlik eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı standartlardır (Halstead & Taylor, 2000).

Eğitim: Önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir (Oğuzkan, 1974).

Etik: Felsefenin bir disiplini olup ‘‘iyinin ne olduğunu araştıran; insanın olup bitenler karşısında takındığı tavırları zmleneyen, ‘‘ne yapmalıyız?’’ sorusuna aranan yanıtları temellendiren; eylemde bulunma ile bilme, eylem ile bilgi arasındaki ilişkileri inceleyen felsefe dalıdır’’ (Çotuksöken, 2006, s.15).

Fütüvvet: Başkalarını kendi nefisinden üstün tutarak; cömert, yiğit, kahraman olarak insanlığın hayrı için çalışmaktır (Banarlı, 1971).

Spor: Kişinin belli düzenlemeler içinde fiziksel aktivitesini, motorik becerilerini, zihinsel, ruhsal ve sosyal davranışlarını geliştiren ve bu özelliklerini belirli kurallar içinde yarıştırmasını amaçlayan biyolojik, pedagojik ve sosyal bir uğraştır (İnal, 2000).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Teorik bir bilim olarak değerlendirilen felsefe ile pratik bir alan olarak algılanan sporun aslında birbirinden ayrı düşünülemez hatta felsefe olmadan sporun temelsiz kalacağı söylenebilir. Ayrıca, felsefenin diğer alt dallarından olan eğitim ve değerler de toplumdaki bireyleri birbirine bağlayan, toplumsal huzuru, birliği ve beraberliği sağlayan önemli etkenlerdir. Toplumda hem önemli bir değer aktarıcısı hem de sporcu ve öğretmen kimliği ile rol model olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin daha lisans öğrenimleri esnasında değerlerinin etik ve ahlak standartlarına uygun olması önemlidir. Bu düşüncelerle başlayan bu tezin bu bölümünde etik, değer, eğitim, öğretmen, beden eğitimi ve spor kavramlarına açıklık getirilmiş ve felsefe ile olan ilişkileri ortaya konmuştur.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırma konusu ile ilgili kuramsal bilgiler verilmiştir: Felsefenin anlamı, önemi ve insan hayatındaki yeri anlatılmıştır. Felsefenin spor, eğitim, etik ve değer kavramlarını da içinde barındırdığı ve hepsinin de insanla ilgili olduğu üzerinde durularak bu kavramlar hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Ayrıca bu bölümde öğretmenlik meslek etiği, beden eğitimi ve spor hakkında açıklamalar yapılmış, tez konusu ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.1. Felsefe Nedir?

Felsefe sözcüğü, Yunanca kökenli “philosophia” kelimesinin Arapçadaki karşılığıdır. Türkçeye de Arapçadan geçen bu kelime sevgi anlamındaki “philia” ile bilgi, bilgelik anlamındaki “sophia” kelimelerinin birleşimi olup bilgiyi, bilgeliği sevmek demektir. Philosophia, ister düşünme ile ister deney ile olsun durup dinlenmeden bilgiyi, doğru’yu arama işi, doğru’ya ulaşma çabasıdır (Gökberk, 2010).

Felsefe ile hem ad hem de uğraş olarak İsa’dan önce 6. yüzyılda eski Yunan’da karşılaşırız. O zaman “İonia” adı verilen, günümüzde ise İzmir ve Aydın illeri ile karşılardaki adaları kapsayan bölgede yaşayan eski Yunan düşünürleri yapıtlarını önyargılardan uzak bir tavırla, Doğu kültürlerindeki (Hint, Çin, Mısır, vd.) dini bir dünya tasarımıyla farklı olarak, doğanın, evrenin bilimsel bir tablosunu çizmek için çalışmışlardır (Gökberk, 2010). Felsefe çalışmalarının temelinde dinin ve geleneklerin etkisinden uzak olarak, tamamen özgür bir düşünceyle doğru bilgiyi arama, gerçeğe ulaşma çabasının olduğunu söyleyebiliriz.

Felsefeyi filozoflar ilkçağlardan günümüze kadar farklı şekilde tanımlamışlardır. Bu tanımlar her filozofun sahip olduğu anlayışa, görüşe, zamana ve felsefenin ele aldığı konulara göre değişmektedir. Örneğin; İlkçağ filozoflarından Herakleitos bilge olmayı yüce fazilet olarak görmektedir. Ona göre, bilgelik/hikmet doğayı bilmek için gerçeği dile getirmek ve kendini sorgulayarak davranışlarını ona uydurmaktır (Bolay, 2010). Bu tanıma göre felsefenin insana, tabiatı bilme, ona karşı sorumluluk alma ve kendi yapıp ettiklerini sorguya çekme görevlerini yüklediği söylenebilir. Birey kendini sorguya çekerken; tabiatın işleyişine ve tabiatla olup bitenlere müdahale etmeme, ona saygı duyma ölçütlerine uymalıdır. Birey bu görevlerini yerine getirmede ne kadar çok başarılı olursa bilge olma yolunda o kadar çok yol almış olur.

Seneca ise felsefeyi eylemsel ve ahlaksal açıdan tanımlamıştır. Seneca'ya göre "felsefenin ilk konusu, insanı nezaket ve terbiyeye hazırlamak"tır (Bolay, 2010, s.13). Bununla birlikte Aristo da felsefeyi "varlık olmak bakımından varlığın ilmi" diye tanımlar (Bolay, 2010; Ülken, 1963). Platon'a göre de felsefe, meraktan ve merakı gidermek için yapılan zihin gayretinden doğmuş (Ülken, 1963) olup doğruya varmak, var olanı bilmek için düşüncenin yöntemli çalışması olarak görülür (Büyükdüvenci, 1987). 17. yy. İngiliz düşünürü Hobbes'a göre felsefe, "madde ve beşerî güç müsaade ettiği ölçüde, beşerî hayatın gerektirdiği sonuçları elde edebilmek amacıyla, herhangi bir şeyin oluşum biçiminden özelliklerine veya özelliklerinden muhtemel bir oluşum biçimine doğru akıl yürütme yoluyla edinilen bilgidir" (Hobbes, 2007).

Felsefe, kişiye diğer bireylerle bir yandan tanışma diğer yandan tanıştırma ortamı, sunması bakımından bir fırsat ortamı sağlar. Kişi bu ortamda varlık ve bilgiyle tanışır. Bu yüzden felsefeye "sevgi" adını takmışlardır: Bu sevgi bilgelik sevgisi (Topdemir, 2009). Felsefenin, kişinin hem kendini hem de içinde yaşadığı sosyal ortamı tanımasına, bir değer taşıyıcısı olarak bu ortamın bir parçası olmaktan mutluluk duymasına vesile olduğu söylenebilir.

2.1.2. Felsefenin Önemi

Dünya'ya gelen bir birey büyüyüp geliştikçe yakın çevresinden başlayarak etrafında olup biteni anlamaya ve öğrenmeye çalışır. Bu çaba bireyin yaşının ilerlemesiyle birlikte uzak çevreye doğru kayar. Çünkü insanı diğer canlılardan ayıran en önemli iki özellikten biri onun, düşünme gücüne sahip olması diğeri de merak duygusu taşımasıdır. Bu iki özellik onu hayatının her aşamasında, merak ettiği, ilgi duyduğu alanlarda "nedir?",

neden?, nasıl?” sorularını sordurur. Bu sorular aynı zamanda felsefe yapmanın da başlangıcıdır. Bu demektir ki felsefe yapmak insanın doğasında olan bir etkinliktir.

İnsanın kendisine sorular sormasıyla başlayan felsefe, değişmeyen ve tek bir cevabı olmayan sorulara açıklık getirmek için sürekli ve sonsuz bir düşünme gayretidir (Günay, 2004). Düşünme, merak etme ve soru sorma özellikleri sayesinde insanoğlu doğduğu andan itibaren öncelikle kendisinin de içinde yaşadığı çevre olan doğayı tanıma ve bilme arzusu ve çabası içinde olmuştur. Felsefe, bir sorgulama ve gerçeği arama süreci olarak tanımlandığında insan için yemek, içmek, uyumak kadar doğaldır.

Felsefenin başka ilimlerden farkı, bütün bilgileri ve değerleri kuşatıcı olmasıdır. O özel konuları birbirine bağlayan en geniş bir konu ile uğraşır. Var olanlar'ın sınırlı konuları arasında ilişkileri görmeye alışan derin ilim adamları böylece hem kendi ilimlerinin prensipleri üzerinde düşünmüş, hem de bütün varlık ve bilme problemlerini kavramaya çalışmışlardır (Ülken, 1963, s.27). Felsefe, nesnel gerçekliğin hemen her boyutunda, olup bitenler üzerinde gerçekleştirdiği sorgulamasını, çok yönlü, kuşkulu ve derinlemesine düşünce biçimini, çözümleyici ve irdelemeci yaklaşımını işe koşarak sürdürmektedir (Mengüşoğlu, 1985). O yüzden felsefe; yaşamı ciddiye alan, hayatı iskalamaya niyeti olmayan insanların pusulasıdır (Cevizci, 2010). Bu pusulayla yaşayan insan hayatında mutlu ve başarılı olur. Felsefe yapan kişi, bitmek bilmeyen merak etme, gerçeği arama ve öğrenme arzusuna ve emeline sahiptir. Bu sayede kişi zamanını boş ve değersiz işlerle geçirmez, doğru bilgiye ulaşarak doğru adımlar atar.

“Mill'e göre hayatı tatminsiz bir hale koyan başlıca faktörler: a) Bencilik hırslıdır ki bunun şiddetli şekli doymazlıktır; b) Fikri kültür eksikliği veya büsbütün yokluğudur. İlim, sanat ve felsefe kültürü insanı manen yükseltir, ahlakileştirir” (Ülken, 1958, s.205). Felsefe yapmak düşünen, merak eden, bilmek isteyen ve bu yolda duyularını kullanmaktan haz duyan bir varlık olarak insanın işidir. Aynı zamanda insan, akıl sahibi bir varlık olarak iktidar sahibidir. İnsanın iktidar sahibi olması ona ahlaki düşünme ve davranma sorumluluğunu yükler. “Eğer insan kendi kendine kaideler koyan, kendini bu kaidelere uymağa mecbur eden, arzularını durduran, hapseden, frenleyen, onların istikametini değiştiren bir varlık, hasılı, manevi bir varlık olmasaydı onun hayvandan bir farkı olmazdı ve bu durumda ahlakilikten bahsedilemezdi” (Ülken, 1958, s.189). İnsana, insan olma bilincini ve sorumluluğunu fark ettirecek yani insanı, evreni ve değerler alanını birbiriyle bütünleştirebilecek bir açıklama girişimine ya da tavır alışa-felsefi bir tavır alışa-günümüzde her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır (Koç, 2013).

Felsefenin bireylerde yaratacağı düşünce değişikliğine imkan tanınmasıdır. Bir insan ancak düşünce değişikliği yoluyla empati kurabilir, gerçekliğe varabilir ve başka gerçeklerinde olduğunun farkına varabilir. Öyleyse felsefenin kişiyi bilinçlenmesine ve erdemlerini geliştirmesine fırsat tanıdığı anlaşılmaktadır (Topdemir, 2009). Hoşgörü, sabır, empati, vb. kavramlara az rastladığımız günümüzde felsefeye ne kadar çok ihtiyaç olduğu aşikardır.

Felsefe üretmek, düşünceleri sorgulamak, çözümlmek, bir temele oturtmak ve sorgulamaktır (Topses, 1999). Felsefenin amacı; ön yargıdan uzak, güvenilir ve sağlam temellere oturtulmuş bilgiyi elde etmektir (Bolay, 2010). Günümüzde her alanda bilimin ve teknolojinin ilerlemede sınır tanımaması, değer sorunlarını da beraberinde getirmiş, doğru ve güvenilir bilgiye olan ihtiyacı artırmıştır. Jaspers (1997), felsefeyi özgür ve yaratıcı düşünmeyle ilişkilendirir. O, felsefe yapanın, düşüncelerini temelsiz öğretiler seviyesine indirmeyeceğini, bu temelsiz öğretilerin etkisine girmeyeceğini ve onun kendi fikirlerinin efendisi olacağını söyler.

Felsefenin ilgi alanı çok geniş olup felsefe; insan ve çevresi ile ilgili olan bütün varlıkları, eylemleri, olguları ve olayları, bunların birbiri ile ilgili olan ilişkilerini inceler. Bunun yanında felsefe, bilginin nasıl elde edildiğini, kültür, sanat, gelenek, çevre, dil, değerler, sağlık, spor, hukuk ve özgürlükle ilgili birçok gerçekliği araştırır (Bolay, 2010). Felsefe insanın akıl sahibi bir varlık olarak yaşamı, varlığı ve değerleri sorgulamasıdır. Sokrates'in "Sorgulanmamış yaşam yaşanmamış demektir" (Platon, 1997) sözü felsefenin bireysel yaşamın kalitesini artırması açısından önemli bir değer taşır.

Felsefenin konusu "varolanlar"ı kuşatan varlık olduğuna göre yalnız duyu verileriyle kavradığımız şeyler, olaylar değil, zihinle idrak ettiğimiz, akılla prensiplerini düşündüğümüz soyut şeyler, tarihi vakalar, şuurumuzda yaşadığımız ruhi haller ve olaylar, toplum hayatında yaşadığımız değer ve kanaatler de var olanların birer çeşidi olmak bakımından varlık kavramı içine girerler. Bundan dolayı felsefenin konusu çok geniştir. (Ülken, 1963). İnsanoğlu tarih sahnesinde kaldığı sürece de felsefe dallanıp budaklanmaya devam edecektir.

Aşağıda felsefenin uygulamalı bir disiplini olan "Ahlak ve Ahlak Felsefesi-Etik" hakkında bilgi verilecektir.

2.2. Ahlak, Etik ve Değer Kavramları

2.2.1. Ahlak Kavramı

Ahlâk kelimesi Latince “mos-moralites”, İngilizce “moral- morality” karşılığı olup “ahlâklı, ahlâk kurallarına uyan” anlamında kullanılmaktadır. Her iki sözcüğün karşılığında Türkçede kullandığımız “ahlâk” kelimesi ise Arapça “hulk” kökünden gelmekte ve gelenek, görenek ve alışkanlık anlamlarını ifade etmektedir (Ülgen ve Mirze, 2004). Genel anlamda mutlak olarak iyi olduğu düşünülen ya da belli bir yaşam anlayışından kaynaklanan davranış kurallarının bütününe ahlak denmektedir. Yani ahlak insanların kendisine göre yaşadıkları, kendilerine rehber aldıkları kurallar toplamıdır (Cevizci, 2000).

İnsan davranışlarını iyi ya da kötü olarak nitelendiren yaptırım gücünü ağırlıklı olarak bireyin vicdanından alan kurallara ahlak denir. Ahlak, kişilerin içinde yaşadıkları toplumdaki eylemlerini ve ilişkilerini düzenleyen, yazısız olan ve uyulmadığında toplumsal bir yaptırımla karşılaşılacak kurallar bütünüdür. (Ülken, 1958). Tek kişinin ya da bir topluluğun tarihin belli bir dönemindeki eğilimlerini, düşüncelerini, inançlarını, törelerini, alışkanlıklarını, göreneklerini ve bunları kapsayan değerlere, buyruklara, normlara ve yasaklara göre düzenlenmiş ve gelenek haline gelerek, ait olduğu toplumda yerleşmiş olan yaşama şekline ahlak denir (Özlem, 2010). Ahlak Nietzsche'ye göre örf ve âdetlere boyun eğmek, yani geleneğe uygun yaşamaktan ibarettir. İlkel zamanlarda her şey göreneğe, örf ve âdetlere bağlıydı. Adetlerden kurtulmak isteyen insan ahlâksız gibi görülüyordu. Bütün ahlâklar, ahlaki fikirler veya sistemlerin bulunduğu yerde, filozofa göre mutlaka insani hareketlere ait bir değerlendirme vardır. Bu değerlendirme daima bir cemaat, bir sürü ihtiyaçlarının ifadesidir. Sürüye faydalı olan şey fertlerin değerinin de ölçüsüdür (Ülken, 1958).

2.2.2. Etik Kavramı

Etik, ahlak felsefesi olup Yunanca kökenli “ethicos” kelimesinden gelmektedir ve felsefenin insan davranışları ile ilgili problemlerini inceleyen bir dalıdır. Bir disiplin olarak etik, neyin iyi neyin kötü olduğunun belirlenmesi ile ilgili ahlaki görev ve sorumlulukları belirtir. İnsanın bütün davranış ve eylemlerinin temelini araştıran bir bilim olarak etik; ahlak, ahlaki sorunlar ve ahlaki yargılar üzerinde, kişinin herhangi birinin veya bir durumun baskısı altında olmadan, tamamen özgür bir iradeyle yapılan felsefi düşünmedir.

Etik; “iyi” ve “kötü”nün ne olduğu, “yanlış” ve “doğru”nun nasıl anlaşılması gerektiği gibi açılardan insana ait değerleri ele almaktadır (Gündoğdu, 1999). Cevizci’ye göre etik, belli bir yaşama ölküsünü hayata geçirebilmek için mücadele eden, çağı ve üyesi olduğu toplumun yaşayışını eleştiren, hatta mahkûm eden, mevcut değerler silsilesi yerine alternatif değerleri koyan, yaşama kurallarını açık seçik tanımlayan, kısaca hayata anlam katan ahlaki ilkeler teorisi, felsefe disiplini (Cevizci, 2002) olarak tanımlanmaktadır.

Pieper’e göre etik bir pusulaya benzemektedir. Pusula kişiyi hedefe götürmez, ona yalnızca kuzeyi gösterir. Bu bilgi ışığında kişi bulunduğu konuma göre gideceği yolu kendi belirlemek durumundadır. Etik de kişiye bir eylem hakkında doğruyu gösterir ancak bunu yapması için kişiyi zorlamaz, birey kendi özgür iradesi ile tercihini yapar (Pieper, 2012).

Etik, kişiye toplum içerisinde kendi başına özgürce ahlaki kararlar verebilmeyi sağlayarak var olabilmeyi öğretmektir (Kılavuz, 2003). İyi ve kötünün ne olduğu, neyin doğru neyin yanlış olduğu, meşru olan ile yasak olanın neler olduğu ve neyi yapmak neyi yapmamak gerektiğine ilişkin sorular ahlaki sorulardır. Sosyal yaşamda her gün karşılaşılan bu tür sorulara etiğin ortaya koyduğu ve toplumsallaşma sürecinde öğrendiğimiz ilkeler çerçevesinde yanıt bulur. Böylece, davranış ve eylemlerimizi oluştururuz (Karali, 1999). Bireyin diğer bireylerle kurduğu ilişkilerde ortaya çıkan durumların “iyi- kötü” değerlendirmelerine göre cevap bulmaya çalışan etik, değerler felsefesi olarak tanımlanmıştır (Çobanoğlu, 2007).

Etik, toplumda var olan iletişim ve eylem biçimlerini, sorumluluklarının bilincinde bir birey olarak diğer bireylerle birlikte insanca şekillendirmek ve iyileştirmek isteyen herkesi ilgilendirir. Etik tartışmalarının temel konusu insanın eylemlerini ahlaki bakımdan değerli ya da değersiz kılanın ne olduğudur. Eylemi ahlaki anlamda değerli yapan, iyiyi ortaya koymasındır.

2.2.3. Etik ve Ahlak Farkı

Çoğu zaman ahlak ve etik kelimeleri birbirinin yerine kullanılmakla beraber, ahlak, felsefenin eylem ve uygulama ile ilgili bir alanıdır. Ahlakı kuramsal olarak inceleyen etik ise yeni bir ahlak üretmemesinin yanında insanlara da herhangi bir ahlaka uymalarını öğütmez. (Özlem, 2010). Ahlak, toplum ve zaman boyutunda uyulması gereken davranış kuralları itibariyle farklılık gösterebilirken; etik, genel geçer evrensel kuralları içermektedir. Yani etik, “coğrafyaya, sınırlara ve topluluklara göre şekillenmez” (Bayrak, 2001, s.2). Ahlakın çıkış noktası bireylerin birbirleri ile ilişkilerini hakça esaslara göre

düzenlemek, insanların ve kuruluşların eylemlerinin toplumsal hayata zarar vermesini önlemek gibi hayati bir nedene dayanmaktadır (TÜSIAD, 2009).

Ahlak, daha çok *var olan* sosyolojik bir olguyu incelerken; etik, ilişkilerde ahlaki değerlere uygun ölçütlerin ve onlara rehberlik edecek davranış kurallarının *neler olması* gerektiğini inceleyerek *istenilir iyilere* odaklanır (Kılavuz, 2003). Ahlak geçmiş zamanlardan beri gerek birey, gerek grup ve gerekse toplum olarak yaşanan bir olgu veya olay olmasına karşılık; etik, bu olgu veya olayı ele alan, ahlaki bakış açılarını inceleyen, sorgulayan ve bunları karşılaştırarak benzer ve farklı yönlerini ortaya koyup sınıflandıran, eleştiren bir felsefe disiplini (Özlem, 2010). Etiğin soruları, günlük yaşam pratiğinde görülen sorunların radikalleştirilerek öne çıkmasıyla gelişmiştir. Ahlaki sorular daha çok emir ve bildirme kipindeki ifadelerdir. Örneğin; yalan söylemeyeceğine söz ver, sadık kalacağına söz ver, işini düzenli ve titiz yap, saygılı davran, yardım et gibi emir ifadeleri ile yardım etmek bir erdemdir, başarı için çok çalışmak gerekir gibi bildirme cümleleridir. Etik ise konu olarak daha temel ve genel soruları ele almaktadır (Pieper, 2012):

- Verilen sözleri neden tutmak gerekmektedir?
- Neden yalan söylenmez?
- Neden güvene ihanet edilmez?
- İnsan neden her zaman üstüne düşeni yapmak zorundadır?
- Düzenli ve titiz olmak insanın neden görevidir?
- İhtiyacı olana yardım etmek neden zorunludur?

Yerel ve kültürel düzeyde yaşanan ahlâk, bütün insanlığı ilgilendiren prensiplerin ve kuralların ilk önce yaşandığı ve denendiği bir uygulama sahasıdır. Dünya ölçüsünde olan özellikleri taşıyan etik kuralların temelini kültürel ahlâkî kurallar oluşturmaktadır. Ahlâk kuralları değişik sebeplere bağlı olarak toplumlara, topluluklara, kurumlara göre farklılıklar taşımakla birlikte görecelik ve değişkenlik özelliği yüksek olan bir yapıya sahiptir. Buna karşılık etik; kişiden kişiye, toplumdan topluma, kültürden kültüre değişmeyen dünya ölçüsünde bir özellik taşımaktadır.

2.2.4. Etik ve Ahlak Kurallara Uymanın Gerekliliği

Ahlak, sosyal bir kurum olması bakımından bireyin hayatına yön vermesi, ona kılavuzluk etmesi açısından önemli ve gereklidir. Bunun yanında ahlak, kişinin içinde doğduğu ve hazır bulduğu çevre, din, dil ve kültür gibi kişiden önce vardır ve kişiden sonra da varlığı devam eder. Birey, içinde doğduğu toplumun ahlak kurallarından az ya da çok etkilenir. Bu etkilenme sonucunda ahlak, bireyin karşı karşıya gelmiş olduğu bireylere ve

küçük gruplara rehberlik yapacağı bir araç olur. Diğer açıdan ahlak, bireyin başka bireylerle olan ilişkilerini yöneten bir sistem olması anlamında toplumsal değildir. Bireyin istekleri toplum ahlakıyla uyuşmadığı zaman, birey seçimini kendinde var olan ahlaki bakış açısıyla yapmalıdır (Frankena, 2007). Bu ahlaki bakış açısı, bireyin değer algısının gelişmesiyle gerçekleşir. Bireyin değer sisteminin gelişmişliği, onun toplumda başka bireylerle veya gruplarla olan ilişkilerinde ahlaki davranma ya da karar alma durumunu etkiler.

Ülken'e göre (1958) "Ahlaki varlık" insan olarak, bizi birbirimize bağlayan, duygudaşlığımıza imkân veren, hangi kültür çevresine mensup olursak olalım aramızda ortak tarafların bulunmasını sağlayan varlıktır. Bu varlığa somut bir isimle *insanlık* denir. İnsanlar arası münasebetler *ahlâki varlık* dediğimiz aşkınlığa dayanır. Bu aşkınlık kişilerin birbirlerini görmedikleri, birbirleriyle karşılaşmadıkları yerde de vardır. Kişilerin ilişkilerindeki devamlılık, onların bir düzene bağlı oluşu, kişilerin birbirlerine verdiği sözü tutmaya mecbur oluşu, kişinin kişiden ayrıldığı zamanda bile ona güvенеbileceği hakkında bir kesinliğe sahip oluşu, kısacası kişilerin birbirine inanması ahlâklılığın vazgeçilmez şartıdır ve bu şart ancak kişilerarası münasebetleri kuşatan manevi ve aşkın bir varlığı kabul etmek ve ona inanmakla mümkündür. Onun dışında hiç bir şey insanları birbirine bağlayamaz veya bağlayan kuvvetlerden hiç biri devamlı olamaz. (Ülken, 1958). Manevi bir varlık olan insanın yaratılışına uygun olan ahlaki eylemlerde bulunmaktır. Birey; ırk, din, dil, mezhep, millet ayrımı yapmadığı, tanıdığı veya tanımadığı herkese ve her duruma karşı ahlaklı davrandığı sürece *insanca* davranmış olur. Bireyin mutlu olması, toplumda huzur ve güven ortamının oluşması insanların "insanca" davranış sergilemelerine bağlıdır.

İnsan, mânevî bir varlık olarak bütün insanlarla karşılıklı etkileşim halindedir. Acılarını duyar, neşelerini paylaşır. Onlarla birlikte ağlar. Zor günlerinde yanlarında olur. Almanca bir kelimenin tam kuvvetiyle onda "birlikte duyma" (Mitleid) hali vardır ve onu insan yapan da bu haldir. Bu hal medeniliğe, tahsile, veya belirli bir kültür çevresine has bir durum değildir. O bütün insanlığa yaygın en genel vasıftır, ve bizzat ahlâki manâ dediğimiz varlık da orada görülür (Ülken, 1958). Bazı filozoflar ahlakın, sosyal boyutta da etkin duruma getirilmesini savunarak, bireyin eylemlerinde bir sorumluluk ölçütü olarak kabul edilmesini ve bu ölçütlere uygun olarak eylemde bulunulmasını önermişlerdir. Günümüzdeki toplumların genelinde farklı sebepler yüzünden ahlakın göz ardı edildiği, hatta yok sayıldığı belirtilmekte ve eleştirilmektedir. Çobanoğlu'na (2009) göre "bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler, insanlığa sağladığı yararların yanında geleceğe ilişkin birçok kaygı yaratan duruma da yol açmıştır. Bu kaygılar etiğe olan ilgiyi arttırmış ve etik

kodlar ya da normlar oluşturulmasına çalışılması gerektiğini ortaya koymuştur” (s.12). Kodal’a (2003) göre ise, “bilim ve teknolojideki gelişmelerin getirdiği sosyal ve ekonomik sorunların, bugünün dünyasını güvensizlik ve dengesizliklerle sarmaladığını ifade etmektedir. Bu nedenle sosyal, siyasal ve ekonomik yaşamda ahlaki kapasitenin artırılması büyük önem taşımaktadır” (s.55). En ilkel zamanlarda bile insanlar sevinçlerini paylaştıkları gibi acılarını, üzüntülerini de paylaşmışlardır. Bu paylaşım, hangi kültüre veya eğitime göre yetişirse yetişsin, bütün zamanlarda bütün insanlar için ortak *insani* bir ihtiyaçtır. Bu paylaşım ahlaki sınırlar çerçevesinde gerçekleşmediği zaman o toplumda bozulmalar meydana gelir.

2.2.5. Değer Kavramı

İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995: 83). Türkçede değer, “karşılık olma”yı dile getiren “değmek” kökünden türetilmiştir, bu anlamda bir şeye biçilen karşılıktır, bundan ötürü de karşıladığı ihtiyaca göre değişen bir nitelik anlamını içerir. Nesne ve olayların insanca önemini belirleyen nitelik olarak görülen değer, Osmanlıca; kıymet, İngilizce; value, Fransızca; valeur ve Almanca; werth karşılığıdır. Değer kavramı hakkında bugüne kadar pek çok bilimsel açıdan ve felsefi yönden tartışmalar ve araştırmalar yapılmasına rağmen değerlerin tam olarak ne içerdiğine ilişkin henüz bir birlik sağlanamamıştır. (Ulusoy ve Dilmaç, 2014). Bunun temel sebebi filozofların farklı bakış açılarına sahip olmalarıdır. Değerler basitçe yaşantımıza yön veren temel prensipler olarak açıklanabilir (Dilmaç, Arıca ve Cesur, 2014). Sosyolojik anlamda değer kavramı, nesnelere ve bilinç olgularının toplum, sınıf ve insan açısından taşıdıkları önemi belirleyen nitelikleri dile getirir (Gündüz, 2005). Bunun yanında değer, kıymetli bulduğumuz üstün tuttuğumuz öneminden dolayı üzerine titrediğimiz somut ve soyut her şeydir (Yaran, 2010). Soyut bir kavram olarak değer; her türlü “doğruluk,” “yükümlülük,” “fazilet,” “güzellik,” “hakikat” gibi terimleri kapsayacak anlamda kullanılır. Somut bir kavram olarak, “değerli olduğuna hükmedilen,” “iyi veya arzu edilir olduğu düşünülen” şey için kullanılır (Çavdarıcı, 2002). Her insanın içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerinden etkilenecek şekilde şekillenen kendine özgü inanç ve değerler sistemi vardır. Sahip olduğu bu inanç ve değerlere göre birey karşılaştığı eylemde etik bir tutum sergiler (İlgaz ve Bilgili, 2006). Dewey ahlâk gelişimini direk bireyin eğitim düzeyi ile ilişkilendirmiştir. Birey aldığı eğitimle gelişir ve kendi değerler sistemini oluşturur (Bacanlı, 2007). Seyyar’a (2003) göre “değerler, bir toplumun kültürünü, diğer

toplumların kültürlerinden ayıran ve milli sınırlar içindeki cemiyetin dağılmasını önleyen, milli birliği pekiştiren ve sosyal dayanışmayı sağlayan faktörler” (s.99-100) olup bu tanımda değerlerin, bir milleti millet yapan temel unsurlardan biri olduğu vurgulanmaktadır. Bir toplum içinde, bir inanç ve ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ve kıymetler olarak da tanımlayabildiğimiz değerlere, dürüstlük, doğruluk, merhamet, cesaret, onur, sorumluluk, yurtseverlik, saygı ve adil olmak tipik örnek olarak verilebilir (Çavdarıcı, 2002). Tepe’ye (2002) göre "değer, kendi başına var olmaz ve hep bir şeyin bir özelliği olarak kendisini gösteren, bir değerlendirenin bir şeye değerlendirme amacıyla yönelmesiyle ortaya çıkar" (s.347). Değerlerin bireylere, toplumlara, bilim dallarına, felsefi görüşlere, kültürel değişimlere ve zamana göre değişmesi onların tanımlarında ve sınıflandırılmalarında farklılıklara yol açmıştır.

Ahlakın içeriğine bakıldığında bağlayıcı olduğu kabul edilerek belirlenmiş olan norm ve değerlerin soyutlaması olduğu görülmektedir. Bunlar daha çok buyruklar ve yasaklar şeklinde uyarıda ve çağrıda bulunan norm ve değerlerden oluşmaktadır. Her bir grubun ve toplumun ahlakı ayrı olarak karşımıza çıkmakla birlikte, çeşitli ahlakları süzerek, buradan kapsamlı bir insanlık ahlakına ulaşmaya çalışmanın başarı şansı da bulunmaktadır. Özgürlük, eşitlik, insan onuru, adalet vb. birçok temel değer hemen her yerde ahlakın temelini oluşturmaktadır. Asıl zorluk bu değerlerin farklı yaşam biçimlerine ve kültürlerine aktarılmasında ortaya çıkmaktadır (Pieper, 2012, s.36-37).

Değerler, bilim dallarına ve düşünörlere göre farklı şekillerde sınıflandırılmıştır.

Özlem’e (2010) göre yapılan sınıflandırmada değerler beş gruba ayrılmıştır:

- 1) Hazcı (hedonist) değerler. Örneğin; haz olumlu değerken acı olumsuz değerdir.
- 2) Bilgisel ya da bilgi değerler. Örneğin; doğru olumlu değerken, yanlış olumsuz değerdir.
- 3) Ahlaksal değerler. Örneğin; iyi olumlu değerken, kötü olumsuz değerdir.
- 4) Estetik değerler. Örneğin; güzel olumlu değerken, çirkin olumsuz değerdir.
- 5) Dinsel değerler. Örneğin; sevip olumlu değerken, günah olumsuz değerdir (s.173).

Değerlerle insanlar arasındaki ilişki tek yönlü ve birebir değildir (Aydın, 2003). Değerlerin insanları etkilediği, bireylerin karar alma ve eylemde bulunma süreçlerinde etkin rol oynayarak hayatlarına yön verdiği gibi bireylerin de eğitim, ekonomi ve yaş düzeylerinin, statülerinin, inançlarının, cinsiyetlerinin, yaşadıkları dönemin, geleneklerinin ve göreneklerinin farklı olması da değerlerin değişmesine sebep olur. Değişen değerlerin, gelecek nesillere farklı bireyler tarafından farklı zamanlarda ve kültürlerde aktarılması değerlerle insanlar arasındaki dinamikliği korur. Toplumun temel yapı birimleri olan ve toplumu bir arada tutan, koruyan, destekleyen gerek bireyler arası gerekse gruplar arası iletişimi sağlayan toplumsal kurumların, kendi amaç ve işleyişleri doğrultusunda, bir değerler sistemi vardır. Aile, eğitim kurumları, dini kurumlar, sosyal yardım ve dayanışma

kurumları, adli kurumlar gibi toplumsal kurumlar değerlerin öğretilmesinde, içselleştirilmesinde, hayata geçirilmesinde ve aktarılmasında önemli rolleri vardır. Bireyler, içinde yaşadığı sosyal grubun veya grupların değer anlayışlarıyla kendi değer anlayışını sentezleyerek kendince bir dünya görüşü geliştirir. Bu sentezleme işi, akıl ve mantık ilkeleri doğrultusunda, çağın gereklerine, bilimin ve teknolojinin geldiği noktaya ne kadar uygun olursa bireyin dünya görüşü o kadar gelişir, o kadar geniş bir vizyona sahip olur. Aynı zamanda, dünya görüşü gelişmiş ve vizyonu geniş olan bir bireyin bireysel ve sosyal yaşamında geniş bir değerler yelpazesinin olduğu söylenebilir.

“İlişki kurduğumuz insanlar karşısında tutumumuz, yaşadığımız olaylar ve durumlarda aldığımız her karar ve ilgili davranışlarımız, yaşamımızda vermeye çalıştığımız yönü gösterir. Yaşamımıza verdiğimiz yön ise, insanı ve kendi kendimizi nasıl değerlendirdiğimize bağlıdır. Birbirine bağlı, farklı cinsten değerlendirmelerdir bunlar. Kişilerle ve kendimizle ilişkilerimizde, başkalarının ve kendimizin yapıp ettikleri ve ortaya koyduklarıyla ilginçte yakın çevremiz, çağımız, geçmiş ve gelecekle bağımızla belli bir bütünlükte bir kişi olarak var olmamızın temelinde değer anlayışımız, bunun temelinde ise insan anlayışımız –insandan ve kendimizden bekleediklerimiz- bulunur” (Kuçuradi, 2013, s.5).

Morrow (1989) değerlerin toplumdaki kurallar ve prensipler olarak açıklamaktadır. Değerlerin özellikle etik ve ahlak değerlerin varlığı ya da yokluğu doğru ya da yanlış karar alınmasına ve hareket edilmesine neden olabilir. İnsanların yaşamı içselleştirilmiş değerler sistemi üzerinde şekillenir (Şişman, 2011). Değerlerin inanışlarımızı, tutumlarımızı, görüşlerimizi, kurallarımızı ve düşüncelerimizi etkileyebilme gücü vardır. Değerleri anlamının yolu insanı anlamaktan geçer (Poyraz, 2007). Çelikkaya (1996) değeri; bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler olarak tanımlamıştır. Ancak değerler kendi çağına göre temellendirilir. Ekonomiden eğitime, toplumsal yaşamdan bireyselliğe, siyasetten din işlerine kadar geniş bir yelpazede değerler anlayışı etkin bir rol almaktadır. Değerler hayat felsefesinin tamamlayıcı parçasıdır ve bu yüzden de bireylerin amaçlarına, ideallerine, düşünce biçimlerine rehberlik ederler (Keskin, 2014).

Scheler (1968) değerler konusunda öne sürdüğü görüşler bakımından önemli bir filozoftur. Scheler’e göre, “insanın ahlaksal ve sosyal yaşamı ancak onun duygusal yanını bilmekle” kavranabilir. Bu yüzden Scheler değerleri dört gruba ayırır:

- 1) “Dirimsel değerler: insan açısından değer taşıyan nesnelere, örneğin ışık, hava, su, soluk almak, görmek ve işitmek gibi;
- 2) Duygusal değerler; insanların nesnelere hoş, hoş olmayan, yararlı ve yarasız olarak bulmasından kaynaklanan değerler;

3) Tinsel değerler: Toplumsal, kültürel alanda yer alan değerler: Estetik (güzel-çirkin), adalet (haklı-haksız) ve salt bilgi değerleri /felsefenin konusu olan değerler);

4) Mutlak değerler: Kutsal, kutsal olmayan, iman, kendini adama, vecd ve huşu vb. değerlerdir. Duygu-duyum ayrımı Scheler için ahlaklığın temelini görebilmek için temel noktadır. Duygular değerler felsefesinin inceleme alanında yer alır. Etik de, ahlaksal değerlerle eylemler arasındaki bağıntının inceleme yeri olarak, böyle bir değerler felsefesinin bir alt dalı olarak konumlanmalıdır” (Scheler, 1968; Özlem, 2010, s.88).

Hartman’a göre değerler metafiziksel nesnelere ve Scheler’in söylediği gibi bir bilme ediminin nesnesi olamazlar. Bu yüzden de Scheler’in tersine mutlak ve kutsal değerlerden söz edilemez, ancak Scheler’in dediği gibi bir değer duygusu eşliğinde hissedilir. Değerler, ideal varlık olarak değişmez ancak değer duygusu her kültüre ve her çağa göre değişir (Özlem, 2010). Nietzsche, Aydınlanmacı akılcığın, hümanizmin ve hristiyan Tanrıculuğunun eleştirilmesi, değerlerin insan eylemlerine hükmettiğini ancak insan eyleminden bağımsızlaştıkça yaşamdan koptuğunu öne sürmüştür. Bu yüzden de geleneksel değerler dünyayı gerçek haliyle görmemizi engeller demiştir. Nietzsche, insanın değerleri oldukları gibi benimsemesi yerine, yeni değerler yaratması gerektiğinden bahseder ve bu sayede de insan “üstinsan” olabilir der (Özlem, 2010).

Kuçuradi (1995) değerlerin bireyin hedeflerine uygun olarak kendini gerçekleştirebilecek düzeye gelmesine katkı sağladığından ve insanı insan yapan bir özellik taşıdığından bahsetmiştir. Öyleyse değerler insanları, insanlar da değerleri yaşatır (Aydın, 2003). Dilmaç (1999) insanların yaşamında önem verdikleri en belirgin değerlerin insanları sevmeye, uyumlu olma, hırslarını kontrol altına alma, başkalarının mutluluğunu isteme, kendini kontrol etme, iyi insan olma, manevi değerler, inanma, yardımsever olma, tecrübeli ve bilgili olma, dost edinme, evlat yetiştirme, eser yaratma olduğunu belirtmiştir.

Değerlerin içinde ahlak, sorumluluk, fütüvvet, erdem, onur ve saygı gibi kavramların yer alması onların duyusal boyutlu bir alan olduğunu ifade eder (Keskin ve Sağlam, 2014). Özellikle, etik ve ahlak kavramları değerlerin oluşmasında önceliklidir. İnsanoğlu etik ve ahlaklı davrandığını düşündüğünde kendisi için öncelikli diğer değer anlayışlarına yönelmeye başlar. Özellikle maneviyat, insan onuru, fütüvvet, özgürlük, entelektüel ve toplumsal değerler bu etik ve ahlaki değerler üzerine kurulmuştur. Örneğin, Kant ahlak anlayışıyla Tanrı’ya, ölümsüzlüğe ve özgürlüğe inanmak arasında bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, kişilerin bireysel mutluluğa ulaşması ancak toplumsal yaşamda diğerleriyle birlik, beraberlik ve paylaşım içinde olması ile gerçekleşir (Özlem, 2010). Toplumsal faydanın ön planda tutulduğu ve bireylerin faydalarının

gözetildiği bu durum ancak ahlak ve etik değer anlayışlarıyla gerçekleşir. “Biliş ve duyuş yani marifet ve değerler uyum içerisinde olursa birey ve toplumun kendini geliştirmesi ve ilerlemesi mümkün olabilecektir” (Tokdemir, 2007). Değerler, özellikle etik ve ahlaki değerler, doğa tarafından kolayca kişilere verilmez (Festini, 2011). Bu değerleri elde etmek için bazı ön şartların oluşturulması zorunludur. Bu ön şartlar kişinin kendisinden başlayarak yakın çevresine, yakın çevresinden uzak çevresine kadar tüm toplumu oluşturanlar ve toplumu oluşturan öncelikler, ihtiyaçlar ve zorunluluklar tarafından belirlenir.

Bireylerin ve toplumun diğer bireyleri ve toplumları, yaşadıkları olayları iyi ya da kötü olarak yargılaması onların değer anlayışları ile doğru orantılıdır (Keskin ve Sağlam, 2014). Değer anlayışı incelenip, açığa çıkarılan bireylerin ve toplumların istenilen yöne doğru yönlendirilmeleri daha kolay olacaktır. Bunun içindir ki değer anlayışının incelenmesi zorunludur.

Öğretmenlerin geleceğin yetişkinleri olarak öğrencilerini etkileme konumu itibarıyla sahip oldukları değerleri incelemek çok önemlidir (Keskin ve Sağlam, 2014). Öğretmenlerin değer anlayışlarının şekillendirildiği yerler ilköğretimden üniversiteye kadar eğitim gördükleri okullardır. Ancak öğretmenlik mesleğini ve inceliklerini öğrendikleri en önemli yer olarak üniversiteler sayılabilir. Bir taraftan bilgilerin bir taraftan da öğretmenlik mesleğinin inceliklerinin verildiği üniversitelerde değer anlayışı olarak etik değerler ön plana çıkmaktadır.

2.3. Eğitim Nedir?

Her eğitimci eğitimi farklı şekilde tanımlamaktadır. Bu tanımlardan bazıları birbirine yakın olmakla birlikte bazıları da eğitimin farklı yönlerini ortaya koymaktadır. Tanımlarda görülen bu farklılığın sebepleri arasında, eğitimin ömür boyu sürmesi, çok yönlü ve çok amaçlı olması, bilim ve teknolojiye ilerlemeler sayılabilir. Ayrıca, farklı felsefi görüşlere göre de eğitimin tanımı değişmektedir. Literatürde eğitimle ilgili bazı tanımlar şöyledir: Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1975, s.12). Eğitim, her neslin kendisinden sonra gelecek olanlara o güne kadar ulaşılmış gelişme aşamalarını korumak ve yükseltmek niteliği kazandırmak amacıyla verdiği kültürdür (Ayhan, 1995). Başka bir tanımda ise eğitim, çevre ayarlaması yoluyla kişinin davranışlarını istendik yönde değiştirme ve değerlendirme sürecidir (Sönmez, 1986, s.49).

2.3.1. Eğitim Etiği

Eğitim ve etik kavramlarının her ikisi de insanı ilgilendirmesi ve insanlık tarihi kadar eski olması bilinen bir gerçektir. En genel olarak etik, insan tutum ve davranışlarının doğru-yanlış, iyi-kötü açısından değerlendirilmesidir. İyi ve doğrunun ne olduğu ve insanın bu iyi ve doğruları ayırt etme ve davranışlarını buna göre yönlendirme çabaları ise eğitimden bağımsız düşünülemez. Ancak bu iki kavramın birbiriyle ilişkisi, iç içeliğinin düzeyi ve uygulamadaki sınırları eğitimde etik alanının doğmasına yol açmıştır. Eğitim etiği, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin düzenli ve amaca uygun şekilde yürütülmesinde önemlidir ve bu faaliyetlerin yürütülmesi esnasında ortaya çıkan ahlaksal sorunları tartışır. Etiğe göre eğitimin amacı, öğrencilere belirli ahlaki inanç ve değerleri yüklemek midir, yoksa öğrencilerin ahlâkî konularda kendi başlarına düşünme yeteneklerini arttırmaya çalışmak mıdır? Başka bir pencereden bakılacak olursa doğru eğitim; dürüstlük, hoşgörü yardımseverlik ve sabır gibi bazı erdemleri öğrencilere aşılmalı mıdır yoksa önemli ahlaki standartları ve ilkeleri ortaya çıkarmak için midir? Öğrencilere ahlaki standartları ve ilkeleri öğretmek onların ahlaki davranışları sergilemesinde ne kadar etkilidir? Bu sorular eğitim etiğinde tartışılan konular arasındadır.

Eğitim ve etik kavramlarının her ikisi de direkt olarak insanla ilişkilendirilen kavramlar olup insanoğlunun varoluşu kadar eskidir. Ancak, eğitim tarihi boyunca eğitimle etik arasında ayrılmaz bir ilişki olmasına rağmen eğitimde etiğin ne kadar yer aldığı tam olarak belli değildir. Bu belirsizlik, 20. yüzyıldan itibaren, küreselleşme süreciyle birlikte kitlelerin eğitime küresel katılımıyla eğitimde ahlaki soru ve problemler azımsanmayacak boyutlara ulaşmıştır. Bu sorun; eğitim etiğinin, uygulamalı etiğin önemli alt dallarından biri olarak doğmasına yol açmıştır (Cevizci, 2016). Etikten ve değerlerden yoksun bir eğitim amacına ulaşamaz. *Eğitimi* bir betonarme bina olarak düşünürsek bu binanın inşasında kullanılan demir ve çimento o binayı sağlam kılar, ayakta tutar. Betonarme binanın yapısındaki demir ve çimento ne kadar önemliyse eğitimde etik ve değerler de o kadar önemlidir. Etiğin ve değerlerin dâhil edilmediği bir eğitim süreci yaşayan bireylerden oluşan toplumlar için yozlaşma, bozulma ve ayrışma kaçınılmazdır.

Eğitimin hayat boyu devam eden bir süreç olduğu bilinen bir gerçektir. Özellikle, bireyin sosyalleşmesi ve kendini gerçekleştirme sürecinde eğitimin gerekliliği birçok eğitimcinin kabul ettiği ortak görüştür. İnsana, fiziki görünümünün dışında, *insan* diyebilmek için onun sevgi ve saygı duyma, hoşgörülü davranma, yardımsever, çalışkan ve ölçülü olma, empati kurma, sorumluluk alma, merhamet etme gibi birtakım değerlere sahip olması gerekmektedir. Bu değerlerin kazanımı eğitim aracılığıyla mümkündür. Bireyin

içinde doğduğu ailesi aynı zamanda onun ilk eğitim kurumudur. İlk etik ve ahlaki ilkeleri ailesinden öğrenen birey daha sonra özel veya devlet eğitim kurumlarında bu ilkeleri öğrenmeye ve içselleştirmeye devam eder. Ekşi (2003), temel insanî değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek ailenin, toplumun ve okulun başlıca misyonları arasında olduğunu belirtmektedir.

2.3.2. Öğretmenlik Meslek Etiği

Gerek örgün gerek yaygın eğitim ve öğretim hizmetlerinin sunucusu olan öğretmenler, toplumda her yaştan ve her kesimden bireyleri eğitime görevini üstlenmişlerdir. Öğretmen, meslek becerileriyle donanmış, öğrenmeyi kolaylaştırmayı bilen, çağdaş, entelektüel, iyi alışkanlıkları olan, bilimle, sanatla, edebiyatla ilgilenen, okuyan, araştıran, toplumsal sorunlara karşı duyarlı bir kişidir. Bir ülkede, yeni nesillerin yaratıcı, verimli, yapıcı birer meslek sahibi, ülkesine karşı sorumluluklarının bilincine varmış vatandaşlar olarak yetiştirilmesinden sorumlu olan kişiler öğretmenlerdir (Özyürek, 1981).

Meslek ahlâkı ise doğrudan o mesleği oluşturan kişilerin değer yargıları, kişisel eğilimleri, toplumun o mesleğe yüklediği sorumluluklar ile ilgili olup, meslekteki kişiler tarafından oluşturulur. Tüm meslekler kendine özgü ahlâki disipline sahiptirler (Durkheim, 1986). Eğitimde meslek ahlâkı öğretmenlikten beklenen davranış ve tutumları belirleyen ilke ve standartlar bütünüdür (Yıldırım, 2005). Her meslekte olduğu gibi gelecek nesilleri yetiştiren öğretmenlik mesleğinde de milli ve evrensel ahlâk kurallarının olması kaçınılmaz olduğunu belirtmektedirler (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Öğretmenlik mesleği, doğası gereği, diğer mesleklere göre insan ilişkilerinin daha yoğun ve daha girift olduğu ve ahlaki sorumlulukların daha fazla önem kazandığı bir meslektir. Öğretmenlik etiği de mesleğin ahlaksal sorunlarıyla ilgilenmektedir. Öğretmenin toplumsal rol model ve diğer tüm mesleklerin öğreticisi konumunda olmasından dolayı topluma karşı sorumlulukları fazladır. Eğitim sisteminin temel yürütücüsü olan öğretmenin etik kuralları daha fazla bilmesi ve hem meslek hem de özel hayatında etik davranışları sergilemesi zorunludur.

Tarihin her döneminde öğretmenlik, eğitim ve öğretim hizmetinin verilmesinde vazgeçilmez bir meslektir. Ancak bu meslek günümüzde, bir yandan bilim ve teknolojinin başını alıp gitmesi diğer yandan toplumdaki birtakım politik, ekonomik veya kültürel değişimlerin yaşanması ve küçük yaşlarda okula başlayan çocukların sayısında artış olması sebebiyle daha da önemli hale gelmiştir. Bilim ve teknolojideki ilerlemelerin, öğretmenlik meslek alanlarının yelpazesini genişletmiş olması bu mesleğe olan ihtiyacın diğer bir

sebebidir. Bir toplumda ne kadar farklı alanlarda öğretmenlik icra ediliyorsa ve bu icraat esnasında ne kadar etik kurallara ve değerlere riayet ediliyorsa o toplumda o kadar çok ilerleme ve gelişme görülür. Etik ve değerlerle eğitilen bir toplumda güven ve huzur ortamı olur, geleceği aydınlık olur. Bu çerçeveden bakıldığında öğretmenlik herkesin yapabileceği bir iş değildir. Bu meslek için uzun süreli bir örgün eğitim almanın gerekliliği yanında bu mesleği yapmak isteyenlerin bir takım hasletlere herkesten daha fazla sahip olması gerekir. Bu hasletlerin en önemlilerinden bazıları; sabırlı, hoşgörülü, anlayışlı, adil, alçakgönüllü ve sevecen olma, etkili iletişim becerisinin yüksek olması, işini sevme, empati kurabilme, ayrımcılık yapmama, öğrenme ve öğretme hevesini hiç kaybetmeme, kendini sürekli olarak geliştirme ve manevi değerleri maddi değerlerden üstün tutma sayılabilir.

Bireyler, toplumların birer yapı taşları olup hayatlarının herhangi bir döneminde hatta dönemlerinde ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda, işe başlamadan önce, gönüllü ya da zorunlu olarak, belirli düzeyde eğitim alırlar. Dolayısıyla, toplumda sağlam bir yapının oluşması, bireylerin iyi eğitilmesi ile mümkündür. İyi eğitim ise etik kuralların uygulanması ve ilgili toplumun değer yargılarının gözetilmesi ile gerçekleşir. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde ideal yetişkin modeli olan öğretmenin, sınıfta öğrettikleri kadar genel tutum ve davranışlarının da öğrenciler üzerinde etkili olacağını unutmamak gerekir (Oktay,1991). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun, genel amaçları bölümünün, İkinci ve üçüncü Maddeleri'nde Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, “Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” ve bireylerin “İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak”tır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2015).

Kazım Nami Duru tarafından yazılan ve 1934 yılında yayımlanan “Muallimin Meslek Ahlakı” adlı kitap öğretmenlik mesleğinin hem icra ediliş hem de etik ilkelerini ayrıntılı bir şekilde açıklayan önemli bir kaynaktır. Bu kitapta öğretmenin hem meslek hayatında hem de özel hayatında hal ve hareketlerine dikkat etmesi; meslek arkadaşlarıyla, öğrencileriyle ve velileriyle iletişiminde iyi olması, dilin kurallarını iyi bilmesi ve güzel bir ifade gücüne sahip olması gerektiği savunulmaktadır. Ayrıca öğretmenin öğrencilerine ve velilerine karşı adil davranması, hoşgörülü ve sevecen olması geniş bir şekilde

açıklanmaktadır. Öğretmenin, çocuk psikolojisini öğrenmesi, öğrencileri arasındaki bireysel farklılıkları dikkate alması ve öğretim metotlarını bu farklılıkları göz önünde bulundurarak seçmesi ve geliştirmesi, konferanslara, yurt içi ve yurt dışı eğitim gezilerine katılarak kendini her açıdan geliştirmesi, kitap okuması özellikle ilk sırada tarih kitaplarını tercih etmesi, gazetelerde, dergilerde yeni çıkan kitaplar üzerine yazılan eleştirileri okuyup değerlendirmesi, milli duyguları güçlendiren şiirler okuması, yaşadığı coğrafyayı iyi tanınması ve tanıtması gerektiği gibi konular da kitapta ayrıntılı olarak yazmaktadır. Duru, “Muallimin Meslek Ahlakı” adlı bu kitabında, öğretmenin yaptığı işi aldığı parayla eş tutmamasını, işini severek yapmasını söylemektedir. Ayrıca, okul içerisinde öğretmenin görevinin sadece okutup yazdırmaktan ibaret olmadığını açıklamaktadır (Duru, 1934; akt., Karataş, 2009). Bu cümleden anlaşılacağı üzere; öğretmenin bilgisiyle, konuşmasıyla, tutum ve davranışlarıyla hem okul içerisinde hem de okul dışında rol modeldir. Öğretmen, içinde yaşadığı toplumda, öğretim faaliyetleriyle birlikte eğitim işlerini de doğal olarak üstlenen ve yürüten önemli bir değer aktarıcısıdır.

MEB (2015) İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü tarafından Türkiye’de Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı çerçevesinde "Eğitimciler için Mesleki Etik İlkeler" genelgesi yayımlandı. Genelgede, eğitim-öğretim hizmeti verenler için mesleki etik ilkeler, okul yönetimi ve toplum ile ilişkilerde etik ilkeler, veliler ile ilişkilerde etik ilkeler gibi konular yer alıyor. 3 başlık altında toplanan genelgeye göre birinci bölümde eğitimcilerin öğrencilerine yönelik etik ilkeleri yer aldı. Buna göre, eğitimciler öğrencilerine karşı; sevgi ve saygı, iyi örnek olma, anlayışlı ve hoşgörülü olma, adil ve eşit davranma, öğrencilerin gelişimini gözetme, öğrencilere ait bilgileri saklama, kötü muameleden kaçınma gibi başlıklarda dikkat edilmesi gerekenler sıralandı. İkinci bölümde eğitimcilerin mesleğine karşı etik ilkeleri başlığı altında şu maddeler yer aldı; Mesleki yeterlilik, sağlıklı ve güvenli eğitim ortamı sağlama, mesai ders ve saatlerine uyma, hediye alma ve kişisel menfaat sağlama, özel ders verme, bağış ve yardım talebinde bulunma. Diğer bölümlerde ise eğitimcilerle ilişkilerde uyulması gereken ilkeler, velilerle ilişkilerde etik ilkeler, okul yönetimi ve toplumla ilişkilerde etik ilkeler, okul yöneticilerinin öğretmenler, öğrenciler ve velilerle ilişkilerde etik ilkeler konuları yer aldı. Kurumlarda çalışanlara hizmet içi eğitimlerle meslek etiği ilkelerinin kazandırılarak, uygulama alanlarını genişletmek, etik dışı davranışları sorun alanına dahil etmek, etik bilincini toplum genelinde yaygınlaştırmak, çalışanların performans göstergelerine etik davranışları yansıtmak benimsenmesini kolaylaştıracak ve hızlandıracaktır.

2.4. Beden Eğitimi ve Spor Nedir?

Beden eğitimi ve spor kavramları birbirlerini tamamlayan iki unsurdur. Ancak ikisi arasında işlev, içerik ve amaç açısından bazı farklılıklar görülmektedir. İnsanoğlu tarih sahnesinde var olduğu andan itibaren hayatını devam ettirmek için yiyecek bulma, barınma, korunma, savunma, cesaretini ve kahramanlığını gösterme, beceri ve tecrübe kazanma, eğlenme, yarışma gibi daha birçok ihtiyaç ve amaç doğrultusunda yapılan spor kavramına her dönemde yeni anlamlar yüklenmiştir.

Beden eğitimi; vücudun yapısal ve fonksiyonel özelliklerini geliştiren, kas ve eklem kontrolünün dengeli bir biçimde gelişmesini sağlayan, bireye serbest zamanları değerlendirmeyi, fiziksel gücün ekonomik bir biçimde kullanılmasını, sistemli bir biçimde hareket edilmesini öğreten eğitim faaliyetidir (Açak, 2006). Öte yandan spor kavramına, günlük hayatta çok değişik anlamlar yüklenmektedir. Bu çeşitlilik sporun değişik açılardan tanımlanmasına yol açmıştır (Yetim, 2006). Spor, literatürde genel olarak kişinin ruhsal ve bedensel gelişimini düzenleyen bir etkinlik olarak nitelendirilmektedir. Ancak sporun amacının farklı olması, bünyesinde farklı branşları barındırması ve her branşın yapılış ve değerlendirilme biçimlerinin farklı olması onun çeşitli araştırmacılar ve yazarlar tarafından farklı tanımlanmasını ve yorumlanmasını sağlamıştır.

Spor, yenme ve muktedir olma, insanın bilinçaltı arzularının tatminini amaç edinen, belirli kurallar içerisinde yapılan, rekabete dayalı sosyalleştirici, bütünleştirici, fiziki, zihni ve ruhi faaliyetlerin bütünüdür (Şahin, 2002). Spor, “belirlenmiş bir dizi kurallara göre, bireysel veya takım halinde yapılan yarışmalar veya haz amacı güden sosyal etkinliklerdir” (Filiz, 2010). Spor, insan ruhundaki mücadele ve başarıya azminin, sistemli ve adil şartlar içinde, çeşitli güçlükleri göze alarak bir yarışmaya dönüştürmesidir (Karakuş, 2005). Erkal’a (1982) göre “spor, ferdin tabii çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak, boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur” (s.119).

Keten (1993), her ne kadar ilk zamanlarda yapılan bedensel hareketlerin spor amacı ile yapılmadığını yani bilinçli bir spor anlayışı, spor kültürü olmadığını, insanın hayat mücadelesini devam ettirirken aynı zamanda spor yaptığını ve bedenini geliştirdiğini söyleyerek sporun insanlık tarihi kadar eski olduğunu belirtmektedir. Yıldırım (1996), Erken Devir Türk kültür çevresinde sportif aktivitelerden avcılığın ve ata binmenin sistemli beden eğitimi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde en önemli ortamı sağladığını

belirtmektedir. Yıldırان avcılığın ve ata binmenin, değişik iklim ve arazi şartlarında ata hâkim olabilme, hareket halinde iken hareketli hedeflere isabet ettirebilme, avın hareketlerini önceden kestirebilme, avı istenilen ortama çekebilme, grupla uyumlu hareket edebilme ve bir grubu sevk ve idare etme gibi bir dizi fiziksel, zihinsel ve sosyal nitelikleri uygulayıcıya kazandırdığını söylemektedir. O avcılığın, taşıdığı ekonomik önem dışında, aynı zamanda askeri, idari, sosyal ve sportif becerileri de geliştirerek bir fonksiyonlar zinciri oluşturduğunu belirtmektedir.

İnsanlık tarihi kadar eski ve temelinde hareket olan spor, 20. ve 21 yüzyıl insanının günlük hayatına derinliğine giren sosyal bir olgudur. İşte insanoğlunun tarih sahnesinde var oluşuyla başlayan hareket, uzun bir gelişme ve değişme sürecinden geçerek günümüzde beden eğitimi ve spor olarak adlandırılan düzenli hareketlere ulaşılmıştır. (Çumralıgil ve Görücü, 2007). Spor, insanın doğayla savaşırken kazandığı becerileri ve geliştirdiği araçlı araçsız savaş yöntemlerini, boş zamanındaki artışa bağlı olarak, bireysel ya da toplu halde, barışçı biçimde ve benzetim yoluyla, oyun, oyalanma ve işten uzaklaşma için kullanmasına dayalı estetik, teknik, fizik, yarışmacı ve toplumsal bir süreçtir (Fişek, 1988). Spor, bireyin organik, psikolojik sağlığını geliştiren, sosyal davranışlarını düzenleyen, zihinsel ve motorik yönden belirli bir düzeye getiren biyolojik, pedagojik ve sosyal bir olgudur (Orkunoğlu, 1985).

2.4.1. Beden Eğitimi ve Sporum Önemi ve Eğitimdeki Yeri

Genel eğitimin önemli bir parçası olan beden eğitiminin temel amacı; öğrencilerin, fiziksel etkinlikler, yani hareketler yolu ile eğitimini sağlayarak her öğrencinin hareket kapasitesinin en üst düzeyine çıkmasına yardımcı olmaktır. Genel eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olan beden eğitimi, aynı zamanda kişiliğin eğitimidir. Başka bir deyişle öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde tutularak, onların fert ve toplum önünde sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik olmalarını sağlar. Beden eğitimi derslerinde kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıkların tamamının değerlendirilmesi gerekir (Ocak ve Tortop, 2006). Yetim (2006), “beden eğitimi ve sporu, çocuğun fiziksel gelişiminin yanında, sosyal açıdan da önemli olduğunu, sportif aktivitelerin yardımıyla çocuğun çevresini tanıması ve iletişim kurması daha kolay gerçekleşeceğini” ifade eder (s.157). Çağdaş anlayışa uygun olarak, eğitimdeki amacın gerçekleşmesi, bireyin zihinsel eğitimi yanında bedensel eğitimi ile mümkündür. Aslında beden eğitimi genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim ve beden eğitimi, aynı amaçları paylaşmalı ve amaçlar arasında hiçbir uyumsuzluk olmamalıdır (Yanpar, 1993).

Beden eğitimi, insanın vücut bütünlüğü bakımından yapmasında fayda bulunan işlerden biridir. Sporun ise ahlak terbiyesi bakımından büyük önem taşımaktadır fakat dikkat edilmezse beklenen iyi netice yerine tamamen kötü neticeler de verebilir. Spor çalışmaları çok defa grup halinde yapıldığı ve yarışmalı oyun niteliğinde olduğu için, insanlar daima karşılıklı ilişki halindedir. Grup halindeki çalışmalar yardımlaşma ve dayanışma ahlakını geliştirmeye yarar. Bir futbol takımı, bir dağcılık ekibi, bir yarış ekibi başarılı olabilmek için üyeleri arasında sıkı bir işbirliği ve yardımlaşma düzeni kurmalıdır. Özellikle genç yaşlarda böyle bir terbiye almış olan kimseler bu ahlak disiplini hayatlarının başka faaliyetlerinde de uygulayacaklardır (Güngör, 1998). İnsan, sadece bedensel bir varlık olmayıp aynı zamanda sosyal, duygusal ve ahlaksal bir varlıktır.

Beden eğitimi ve spor, çocukların kişisel deneyimlerini, yaratıcılıklarını geliştirir. Yardımlaşma ve işbirliği yapma, arkadaşlarına ve oyun kurallarına saygı gösterme gibi sosyal davranışları da kazanarak olumlu bir benlik gelişimi sağlar (Kemerlioğlu, 1996). Spor, hem bireyin topluma uyumu hem de toplumun her yönden sağlıklı bireylerden oluşması açısından büyük önem taşır. Ayrıca spor, günümüz modern toplumlarında en çok görülen bireyler, gruplar veya kurumlar arasındaki sosyal farklılaşmanın en aza indirgenmesinde ve birbirleriyle uyumun sağlanmasında etkin bir rol oynar. Sporun teşvik görmesi ve toplumda sosyalleşebilmesi, sapma davranışların çoğalmasını önleyebilir (Erkal, 1982).

Spor ise 21. yüzyıl modern toplumunun en yaygın ve etkili sosyal kurumlarından birisidir. Temel amacı, insanın beden, ruhen ve sosyal yönden gelişmesine katkı sağlamak olan spor, toplumların gelişmesinde de çok etkin rol oynayan sosyal bir olgudur. Günümüzde bilinçli olarak sporun kitlelere yaygınlaştırılması ve halkın çağdaş anlamda spor yapması ile toplumların gelişmişliği arasında önemli ölçüde bir paralelliğin varlığı kabul edilmektedir. Spor, çağımızın modern toplumlarında, kültürel ve refah düzeylerinin bir göstergesi olarak kabul edilen ve sosyal hayatın tüm yönlerini etkileyen önemli bir sosyal kurumdur (Çakmakçı, 2001).

Spor, anlayış ve sorumluluk taşıyabilme, işbirliği içinde düzen sağlama kabiliyetlerini geliştirir. Sebatsız, enerjik olmayı sağlar, sosyal gruba ve topluma mensubiyet duygusunu bireye kazandırır, fert ile toplum ilişkilerini ahenkli hale getirir. Spor, aynı zamanda kişiliğin geliştirilmesine de katkı sağlar (Erkal, 1982).

2.5. İlgili Araştırmalar

Olimpizm ve elitizm arasındaki farklılık etik değerleri de içeren insani değerlerin hangi aşamalardan geçtiğini net bir şekilde belirlemiştir. Analitik felsefeciler Olimpizm ile elitizm arasındaki farklılıkları incelemişlerdir. Olimpizm ilk günden beri sağlık, barış, dostluk, fair play ve toplum yararı çerçevesinde oluşturmuşken, günümüzün spor anlayışı (sağlığından olma, değerlerini yitirme, ahlaki ve etik dışı davranışlar gösterme pahasına) yenmek üzerine odaklanmıştır. Örneğin, antik Yunan olimpiyat oyunları esnasında devletlerarası savaşlar durdurulur ve bir barış ortamı sağlanırdı. Günümüzde ise devletlerarası ya da devletler içinde var olan savaşlardan bu devletler hariç rahatsız olan bulunmamaktadır. Daha dramatik olansa ahlaki ve etik dışı davranışların sadece elit sporcularla sınırlanmaması, okullarda öğrenim gören küçük yaştaki çocuklara dahi yaygınlaşmasıdır. Çocuklardan yarış her ne pahasına olursa olsun kazanmaları, rakibe düşman gibi davranmaları telkin edilmektedir. Bu durumda çocukların birer yetişkin olduklarında bu gibi telkinleri sosyal yaşantının farklı alanlarında da uygulamalarına neden olabilmektedir.

Çocukların sporla tanışacağı ilk yer okullardır. Beden eğitimi öğretmenleri de onları sporla tanıştıracak, sporu sevdirecek kişilerdir. O yüzden beden eğitimi öğretmenlerinin etik değerlere sahip olması ve bu değerler doğrultusunda davranması beklenir. Ancak beden eğitimi öğretmenlerinin etik değerlerini inceleyen sınırlı sayıda araştırma mevcuttur. Bu araştırmaların çoğu son yılları kapsamaktadır. Özellikle beden eğitimi bölümünde okuyan öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelerin bulunduğu coğrafi bölgelere göre etik değerlerinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır.

2.5.1. Yurtiçi Araştırmalar

Obuz'un (2009) "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara İlişkin Görüşleri" adlı araştırmasında elde edilen verilere göre öğretmen adaylarının öğrencilerle ilişkilerde ve görevle ilgili sorumluluklarda kadınların erkeklere oranla daha etik davranma eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Öğretmen adaylarının babalarının eğitim durumuna göre etik görüşlerine ilişkin yapılan değerlendirmede, öğrencilerle ilişkilerde ve görevle ilgili sorumluluklarda babası lise mezunu olan öğretmen adaylarının daha etik davranma eğiliminde oldukları görülmüştür. Öğretmen adaylarının annelerinin eğitim durumuna göre etik görüşlerine ilişkin yapılan değerlendirmede, öğrencilerle ilişkilerde ve görevle ilgili sorumluluklarda annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının daha etik davranışlar

sergileme eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca meslektaşlarla ilişkilerde ise annesi ortaokul mezunu olan öğretmen adaylarının daha etik davranışlar sergileme eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adayının ailesinin ekonomik durumuna göre etik görüşlerine ilişkin yapılan değerlendirmede, öğrencilerle ilişkilerde ailesinin ekonomik durumu iyi olan öğretmen adaylarının daha etik davranışlar sergileme eğiliminde oldukları saptanmıştır.

Öğretmenler ve öğretmen adayları üzerinde yapılan sınırlı sayıda araştırmalardan birisi Yazar'ın yaptığı araştırmadır. Yazar'ın (2012) "Öğretmen Adaylarının Değerler Hakkındaki Görüşleri" adlı makalesinde öğretmen adaylarının yaşamlarına yön veren başlıca değerlerin manevi değerler olduğu, bunu ekonomik ve dini değerlerin takip ettiği, değerlerin kazanılmasında ailenin önemli bir rolü oynadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Oğuz'un "Öğretmen Adaylarının Değerler ve Değerler Eğitime İlişkin Görüşleri" adlı araştırmasında, öğretmen adaylarının sahip oldukları değer tipleri ile değer eğitime ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırma verilerine göre öğretmen adayları en çok evrenselcilik, yardımseverlik, güvenlik, en az ise uyarılma, hazcılık ve uyum değer tiplerine katılmışlardır. Bu çalışmada, değer eğitime ilişkin olarak öğretmen adayları, kendilerinin bu değerleri kazanmalarında değer eğitiminin verilebileceği, staj ve topluma hizmet uygulamaları gibi uygulamalı derslerin sayısının artırılabilceği, programların değiştirilebileceği ve öğretim üyelerine düşen roller ve öğretim üyelerinin örnek olmaları gerektiği, daha özgürlükçü ve demokratik ortamların sağlanması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir (Oğuz, 2012).

Önemli bir araştırma da Dilmaç, Arıca ve Cesur (2014) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar "Değerler Ölçeği" ni yetişkinlerde geçerlik ve güvenilirliğini test etmişlerdir. Yaptıkları analiz sonucu bu ölçeğin dokuz alt boyuttan oluştuğunu bulmuşlardır. Bunlar: "toplumsal değerler", "kariyer değerleri", "entellektüel değerler", "maneviyat", "materyalistik değerler", "insan onuru", "romantik değerler", "özgürlük" ve "fütüvvet"tir. Ölçek Likert tipi olarak hazırlanmış ve 39 maddeden oluşmuştur.

Yurtiçinde öğretmen adayları üzerinde yapılan önemli araştırmalardan biri Keskin'in çalışmasıdır. Keskin (2014) sınıf öğretmeni adaylarının etik değerlere sahip olma düzeylerini incelemiştir. Araştırması sonucunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre insani değerlere sahip olma düzeylerine ait görüşlerinin entellektüel değerler, maneviyat ve özgürlük boyutlarında kadın öğrenciler lehine bulmuştur. Bununla birlikte, kardeş sayısına, sosyo-ekonomik düzeye ve öğretim türüne göre sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları insani değerlerin hiçbir boyutta farklılaşmadığını bulmuştur. Ayrıca, öğrencilerin

maneviyat boyutunda annesi ve babası ilkokul mezunu olanlar lehine anlamlı şekilde farklılaştığını da bulmuştur.

Ancak yurtiçi beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin etik değerlerinin incelendiği ve bu konuda farklı coğrafi bölgeler arasında karşılaştırmanın yapıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma ile beden eğitimi alanında bu eksikliğin giderilmesi düşünülmektedir.

2.5.2. Yurtdışı Araştırmalar

Sporun karakter gelişimi hakkındaki önemi uzun zamandan beri bilinmesine rağmen bu konuya son 30 yılda ağırlık verilmiştir. Özellikle, 1990 yılından itibaren sporda etik değerler spor felsefesinin önemli bir çalışma alanı olmuştur ve fair play konusu sporda etğin en çok incelendiği İngiltere’de popüler olmuştur. Spor felsefesi ile ilgili çalışmalar sadece spor alanında sınırlı kalmayıp eğitim alanında da büyük gelişmeler sağlanmıştır.

Ogilvie ve Tutko (1971) yayınladıkları bir makalede (Spor: Eğer iyi bir karakter oluşturmak istiyorsan farklı bir şey dene) sporun doping kullanımı, kavgacı davranışlar, etik dışı davranışlar, aldatmalar, illegal para almalar vb. karakter gelişiminde olumsuz etkisinden bahsetmiştir.

Bredemeier, Weiss, Shield ve Cooper (1986, 1987) spora katılım ile çeşitli ahlaki yönler (ahlaki sebepler, şiddet eğilimleri ve bilerek yapılan spor sakatlamaları) arasındaki ilişkiye bakmıştır. Araştırmacılar erkek Amerikan futbol, güreş ve judo oyuncularını ile kadın futbol ve basketbol oyuncularının daha fazla agresif davranışlarda bulduklarını tespit etmiştir.

Lumpkin (1990), kazanmanın esas hedef olduğu durumda etik değerler gibi potansiyel çıktılarının yok olacağından bahsetmiştir. Sporda ahlaki ve etik değerlerin olması gerektiği kesimi sadece sporcu ile algılamamak gereklidir. Hakemler, antrenörler, teknik direktörler, kulüp çalışanları ve yöneticiler de ahlaki ve etik değerlere sahip olmak durumundadır. Örneğin hakemler kararlarında adil olmak, doğru kararlar vermek ve bunu devam ettirmek durumundadırlar.

Spor öğrenmenin bir aracı, ahlaki sorunlara bir çözüm yolu bulan, öz- kontrolü ve cesareti geliştiren, adaleti, adil olmayı, takıma sadık kalmayı, takımla birlikte çalışmayı teşvik eden bir araç olarak görülebilir (Shields ve Bredemier, 1995).

Genç sporcuların algılanan sosyal onayının ahlaki gelişim üzerine etkisini inceleyen Stuart ve Ebbeck, araştırmalarının sonucunda sosyal onayın ahlak gelişimindeki önemini

ortaya koymuşlardır. Özellikle küçük yaş grubu sporcularda annenin onayı ön plana çıkarken ergenlikte arkadaş onayı ön plana çıkmaktadır(Stuart ve Ebbeck, 1995)

Halstead, değerler eğitiminin okullarda iki şekilde yeri olduğundan bahsetmektedir. Birincisi, bireylerin değerler oluşturmasında ailelerin, medyanın, arkadaş gruplarının yanında okulların ve öğretmenlerin çok önemli etkisi olduğundan bahseder. İkincisi, okullar toplumun değerlerini yansıtmaktadır. Toplumun değerleri değişmez değildir. Özellikle eğitimde değerlerin oluşturulması ve geliştirilmesinde aileler, çalışanlar, politikacılar, bölge ileri gelenleri, iş adamları, vergi ödeyenler, idareciler, öğretmenler ve hatta öğrencilerin kendileri rol almaktadır (Halstead, 1996). Bununla birlikte bireylerin ve toplumun ihtiyaçları ve zorunlulukları da değerlerin geliştirilmesinde önemlidir. Toplumların değerlerini oluşturmasında “biz” kavramı çok önemlidir (Warnock, 1996).

Kavussanu ve Ntoumanis (2003) kontak sporlara katılımının ahlaki fonksiyonlarına, ve bu fonksiyonlar ile performans ve görev yönelimli başarı hedefleri arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Katılımcılar kolej sporcularından oluşmaktadır. Araştırmacılar performans yönelimli başarı hedefi ile ahlaki değerler arasında bir ilişki bulamazken görev yönelimli başarı hedefleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulmuşlardır.

Lee ve diğerleri (2008) de 12-15 yaş sporcuların sporda değerler, başarı motivasyonu ve tutumları arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Araştırmacılar ahlaki ve yarışma değerlerin olumlu tutum ve başarı motivasyonu arasında ilişki bulmuşlardır. Örneğin, performans yönelimli hedefler anti-sosyal davranışları daha az tahmin ederken, görev yönelimli hedefler olumlu sosyal tutumları daha fazla tahmin etmektedir.

Okullarda okutulan beden eğitimi ve spor derslerinin rahatlatma, eğlenme, beceri gelişimi ve fiziksel aktivite gibi fonksiyonlarının yanı sıra kişilik gelişimi, ahlaki ve etik değerler gibi fonksiyonlarının da olduğunu 1990’lı yıllarda belirtilmiştir (Festini, 2011).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan bölgelerdeki üniversiteler, araştırma deseni ve veri toplama aracı hakkındaki bilgiler bu bölümdedir. Ayrıca verilerin toplanma süreci ve toplanan verilerin analizi ile ilgili açıklamalar bu bölümde yapılmıştır.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma, tarama modellerinden karşılaştırma türü ilişkisel tarama ile yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da şu anda var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Bu modellerde esas amaç, var olan durumu olduğu gibi betimlemektir. Karşılaştırma türü ilişkisel tarama modellerinde, en az iki değişken bulunup bunlardan birine göre gruplar oluşturularak diğer değişkene göre aralarında bir farklılaşma olup olmadığı incelenir (Karasar, 2005). Bu model kullanılarak yapılan bu çalışmada, üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin etik değerlere sahip olma düzeylerine cinsiyet ve okudukları üniversitelerin bulunduğu coğrafi bölgeler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017–2018 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde (Doğu Anadolu Bölgesi'nde Iğdır Üniversitesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Akdeniz Bölgesi'nde Çukurova Üniversitesi, İç Anadolu Bölgesi'nde Ahi Evran Üniversitesi, Karadeniz Bölgesi'nde Giresun Üniversitesi ve Ege Bölgesi'nde de Pamukkale Üniversitesi) yer alan üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören 175'i (% 33,8) kadın, 343'ü (% 66,2) erkek olmak üzere toplam 518 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo 3.1

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Bazı Demografik Özellikleri

Değişken	Tür	f	%
Cinsiyet	Kadın	175	33,8
	Erkek	343	66,2
Sınıf Düzeyi	I. Sınıf	186	35,9
	II. Sınıf	104	20,1
	III. Sınıf	128	24,7
	IV. Sınıf	100	19,3
Mezun Olunan Lise Türü	Anadolu Lisesi	205	39,6
	Meslek Lisesi	109	21,0
	Spor Lisesi	59	11,4
	Diğer	145	28,0
Anne Eğitim	Okumaz-Yazmaz	119	23,1
	İlkokul Mezunu	221	42,3
	Ortaokul Mezunu	83	16,1
	Lise Mezunu	75	14,6
	Üniversite Mezunu	20	3,9
Baba Eğitim	Okumaz-Yazmaz	33	6,4
	İlkokul Mezunu	205	40,0
	Ortaokul Mezunu	104	20,3
	Lise Mezunu	123	22,9
	Üniversite Mezunu	53	10,4

Tablo 3.1’de araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, anne-baba eğitim durumlarına göre yüzdeleri yer almaktadır. Bu tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunu erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Bu öğrencilerin çoğunluğu Anadolu Lisesi çıkışlıdır. Sadece %11,4’ü spor lisesi çıkışlıdır. Anne-baba eğitimi durumlarına baktığımızda büyük bir oranda ilkokul mezunu oldukları anlaşılmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

3.3.1. Değerler Ölçeği

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin değerlere sahip olma düzeyleri ile ilgili yapılan bu çalışmada veri toplama aracı olarak Dilmaç, Arıçak ve Cesur (2014) tarafından geliştirilen “Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. 10’lu Likert tipi olarak hazırlanan bu ölçek 39 maddeden oluşmuştur. Ölçek, “hiç önemli değil” yanıtı ile “çok önemli” yanıtı arasında önemsizden önemliye doğru 0’dan 9’a kadar dereceleme ile yapılmıştır. Dokuz alt faktörden oluşan ölçek, toplam varyansın %64.74’ünü açıklamaktadır. Değerler Ölçeği’nin faktörler bazında Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları da bu araştırmacılar tarafından hesaplanmıştır. Analiz sonucunda “Toplumsal Değerler” için .90, “Kariyer Değerleri” için .80, “Entellektüel Değerler” için .78, “Maneviyat” için .81, “Materyalistik Değerler” için .78, “İnsan Onuru” için .61,

“Romantik Değerler” için .66, “Özgürlük” için .65 ve “Fütüvvet” için de .63 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Veri Toplama Yöntemi ve Süreci

Veriler Türkiye'nin çeşitli coğrafi bölgelerinde (Doğu Anadolu, İç Anadolu, Akdeniz, Karadeniz ve Ege) bulunan üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencilerden toplanmıştır. Gerek öğrencilerden gerekse öğrenim gördükleri kurumlardan izinler temin edilmiştir. Araştırmacının bulunduğu üniversitenin etik kurulundan da gerekli izin belgesi alınmıştır. Ölçek ders esnasında dağıtılmış, doğru ya da yanlış yanıt olmadığı hatırlatılmış ve ölçekle ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Veriler en çok 20 dakika içinde toplanmıştır. Dağıtılan toplam 624 veri toplama aracından 527 tanesi geri dönmüştür. Veri toplama araçlarından 9'u gerek boş bırakıldığından gerekse amaca uygun olarak doldurulmadığı belirlendiğinden değerlendirme dışında tutulmuştur. Sonuç olarak 518 veri toplama aracı değerlendirilmeye alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Analizi yapmadan önce verilerin normal dağılıma uygunluğunu kontrol etmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Bu analiz sonucu verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür ($p < .05$).

3.5.1. Verilerin Analizi İçin Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Cinsiyetler arasındaki farklılığı tespit etmek amacıyla Mann-Whitney U testi; farklı bölgelerdeki üniversiteleri karşılaştırmak için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Ayrıca, bu analiz sonucu çıkan farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Mann-Whitney U testleri uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Bu araştırmanın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerini *cinsiyet* ve *öğrenim gördükleri üniversitelerin bulunduğu coğrafi bölge* değişkenleri açısından incelemektir. Bu bölümde gerekli analizler yapılarak bulgulara ulaşılmış ve elde edilen bilgiler yorumlanmıştır.

4.1. Değerler Ölçeğine İlişkin Bulgular

Tablo 4.1

Değerler Ölçeğine İlişkin Veriler

Değer Boyutları	N	X	Ss
Toplumsal	518	8.13	.94
Kariyer	518	7.87	1.13
Entellektüel	518	8.09	.93
Maneviyat	518	7.56	1.74
Materyalistik	518	6.31	1.86
İnsan Onuru	518	8.45	1.50
Romantik	518	6.04	2.16
Özgürlük	518	8.24	1.53
Fütüvvet	518	8.05	1.15
Toplam	518	7.76	.83

Tablo 4.1’de üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin Değerler Ölçeği’nden aldıkları puanların ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Bu tabloya göre öğrencilerin en yüksekte en düşüğe doğru ortalamaları insan onuru, özgürlük, toplumsal, entelektüel, fütüvvet, kariyer, maneviyat, materyalistik ve romantiklikdir.

4.2. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.2

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	Z	U	p
Toplumsal	Kadın	175	289.22	50613.50	-3.244	24811.50	.001**
	Erkek	343	244.34	83807.50			
Kariyer	Kadın	175	284.66	49816.00	-2.748	25609.00	.006**
	Erkek	343	246.66	84605.00			
Entelektüel	Kadın	175	279.91	48985.00	-2.232	26440.00	.026*
	Erkek	343	249.08	85436.00			
Maneviyat	Kadın	175	281.14	49199.00	-2.386	26226.00	.017*
	Erkek	343	248.46	85222.00			
Materyalistik	Kadın	175	263.49	46110.00	-.434	29315.00	.665
	Erkek	343	257.47	88311.00			
İnsan Onuru	Kadın	175	266.06	46560.50	-.792	28864.50	.428
	Erkek	343	256.15	87860.50			
Romantik	Kadın	175	226.64	39662.50	-3.575	24262.50	.000**
	Erkek	343	256.15	87860.50			
Özgürlük	Kadın	175	281.67	49292.50	-2.469	26132.50	.014*
	Erkek	343	248.19	85128.50			
Fütüvvet	Kadın	175	262.30	45903.00	-.318	29522.00	.751
	Erkek	343	258.07	88528.00			
Toplam	Kadın	175	276.23	48341.00	-1.818	27084.00	.069
	Erkek	343	250.96	86080.00			

* p<.05; ** p<.01; SO = Sıra Ortalaması, ST = Sıra Toplamı

Tablo 4.2. beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin cinsiyetlerine göre etik değerlere sahip olma düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçlarını göstermektedir. Çıkan sonuca göre toplumsal, kariyer, entelektüel, maneviyat ve özgürlük alt boyutlarında kadınlar lehine erkek öğrenciler ile arasında istatistiki farklılıklar bulunmuştur [Sırasıyla U = 24811.50, p = .001; U = 25609.00, p = .006; U = 26440.00, p = .026; U = 26226.00, p = .017; U = 26132.50, p = .014]. Yalnızca erkeklerin romantik değer alt boyutunda kadınlardan daha fazla sıra ortalama (SO) puanı bulunmaktadır ve istatistiki olarak anlamlı çıkmıştır [U = 24262.50, p = .000].

Beden eğitimi ve öğretmenliği bölüm öğrencilerinin öğrenim gördükleri üniversitelerin bulunduğu coğrafi bölgelere göre farklılıklar olup olmadığının tespiti için Kruskal Wallis H testi ve bu analizi takiben farklılıkların hangi coğrafi bölgelerden kaynaklandığının anlaşılması için Mann-Whitney U testleri yapıldı (Tablolar 3,4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12).

**4.3. Beden Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri
Üniversitelerin Bulunduğu Coğrafi Bölgelere Göre Değerlere Sahip Olma
Düzeylerine İlişkin Bulgular**

Tablo 4.3

*Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölüm Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri
Üniversitelerin Bulunduğu Coğrafi Bölgelere Göre Değerlere Sahip Olma Düzeylerine
İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları*

Boyutlar	Bölge	N	SO	X ²	p
Toplumsal	Doğu	173	286.43	12.477	.014*
	Akdeniz	135	258.21		
	Karadeniz	45	264.59		
	İç Anadolu	80	240.86		
	Ege	85	221.58		
Kariyer	Doğu	173	285.03	9.917	.042*
	Akdeniz	135	261.26		
	Karadeniz	45	245.03		
	İç Anadolu	80	235.92		
	Ege	85	234.59		
Entelektüel	Doğu	173	275.07	7.308	.120
	Akdeniz	135	252.14		
	Karadeniz	45	285.23		
	İç Anadolu	80	256.78		
	Ege	85	228.44		
Maneviyat	Doğu	173	286.11	19.785	.001**
	Akdeniz	135	219.16		
	Karadeniz	45	271.57		
	İç Anadolu	80	284.11		
	Ege	85	239.83		
Materyalistik	Doğu	173	275.07	2.932	.569
	Akdeniz	135	252.14		
	Karadeniz	45	285.23		
	İç Anadolu	80	256.78		
	Ege	85	228.44		
İnsan Onuru	Doğu	173	282.03	24.361	.000**
	Akdeniz	135	235.33		
	Karadeniz	45	297.28		
	İç Anadolu	80	279.28		
	Ege	85	213.48		
Romantik	Doğu	173	248.17	5.750	.219
	Akdeniz	135	268.40		
	Karadeniz	45	224.06		
	İç Anadolu	80	279.67		
	Ege	85	268.21		
Özgürlük	Doğu	173	271.95	3.828	.430
	Akdeniz	135	261.63		
	Karadeniz	45	260.24		
	İç Anadolu	80	254.94		
	Ege	85	234.66		
Fütüvvet	Doğu	173	306.49	34.290	.000**
	Akdeniz	135	243.67		
	Karadeniz	45	269.41		
	İç Anadolu	80	235.26		
	Ege	85	206.57		

(devamı arkadadır)

Tablo 4.3

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölüm Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Üniversitelerin Bulunduğu Coğrafi Bölgelere Göre Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları (devamı).

Boyutlar	Bölge	N	SO	X ²	p
Toplam	Doğu	173	282.22	7.273	.122
	Akdeniz	135	247.62		
	Karadeniz	45	258.04		
	İç Anadolu	80	258.10		
	Ege	85	234.22		

* p<.05; ** p<.01

Tablo 4.3 Kruskal Wallis H testi sonuçlarını göstermektedir. Bu sonuçlara göre farklı coğrafi bölge üniversitelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin rapor ettiği değerler ölçeğinde yer alan toplumsal, kariyer, maneviyat, insan onuru ve fütüvvet alt boyutlarındaki puanlarında istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bunu takiben, bu farklılıkların hangi üniversitelerden kaynaklandığının tespiti gerekli olduğundan Mann-Whitney U testleri yapılmıştır.

Tablo 4.4

Doğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	Z	U	p
Toplumsal	Doğu	173	134.31	23236.00	-2.349	5655.00	.019*
	İç	80	111.19	8895.00			
Kariyer	Doğu	173	134.78	23316.50	-2.503	5574.50	.012*
	İç	80	110.18	8814.50			
Entelektüel	Doğu	173	130.06	22501.00	-.987	6390.00	.323
	İç	80	120.38	9630.00			
Maneviyat	Doğu	173	127.32	22025.50	-.104	6865.50	.917
	İç	80	126.32	8814.50			
Materyalistik	Doğu	173	127.31	22024.00	-.098	6867.00	.922
	İç	80	126.34	10107.00			
İnsan Onuru	Doğu	173	127.81	22111.50	-.305	6779.50	.761
	İç	80	125.24	10019.50			
Romantik	Doğu	173	122.53	21198.50	-1.430	6147.50	.153
	İç	80	136.66	10932.50			
Özgürlük	Doğu	173	129.55	22411.50	-.838	6479.50	.402
	İç	80	121.49	9719.50			
Fütüvvet	Doğu	173	137.90	23856.00	-3.737	5035.00	.000**
	İç	80	103.44	8275.00			
Toplam	Doğu	173	131.06	22674.00	-1.299	6217.00	.194
	İç	80	118.21	9457.00			

* p<.05; ** p<.01

Tablo 4.4 Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçlarını göstermektedir. Bu tabloya göre Doğu Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrenciler ile İç Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrencilerin toplumsal (p<.05),

kariyer ($p<.05$) ve fütüvvet ($p<.01$) alt boyutlarında istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Doğu Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrenciler bu üç alt boyutta da daha yüksek sıra ortalamaları puanlarına sahiptir.

Tablo 4.5

Doğu Anadolu ve Ege Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	Z	U	p
Toplumsal	Doğu	173	140.00	24219.50	-3.241	5536.50	.001**
	Ege	85	108.14	9191.50			
Kariyer	Doğu	173	134.78	23785.00	-2.472	5971.00	.013*
	Ege	85	110.18	9626.00			
Entelektüel	Doğu	173	130.06	23669.50	-2.265	6086.50	.024*
	Ege	85	120.38	9741.50			
Maneviyat	Doğu	173	127.32	23737.50	-2.416	6018.50	.016*
	Ege	85	126.32	9673.50			
Materyalistik	Doğu	173	127.31	23071.50	-1.118	6684.50	.235
	Ege	85	126.34	10339.50			
İnsan Onuru	Doğu	173	127.81	24329.00	-3.800	5427.00	.000**
	Ege	85	125.24	9082.00			
Romantik	Doğu	173	122.53	21825.50	-1.028	6774.50	.304
	Ege	85	136.66	11585.50			
Özgürlük	Doğu	173	129.55	23477.50	-1.953	6278.50	.051
	Ege	85	121.49	9933.50			
Fütüvvet	Doğu	173	137.90	25149.00	-5.174	4607.00	.000**
	Ege	85	103.44	8262.00			
Toplam	Doğu	173	131.06	23758.50	-2.265	5997.50	.016*
	Ege	85	118.21	9652.50			

* $p<.05$; ** $p<.01$

Tablo 4.5 Doğu Anadolu ve Ege bölgelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçlarını göstermektedir. Bu tabloya göre Doğu Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrenciler ile İç Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrencilerin toplumsal ($p<.01$), kariyer ($p<.05$), Entelektüel ($p<.05$), Maneviyat ($p<.05$), insan onuru ($p<.01$), fütüvvet ($p<.01$) alt boyutlarında ve toplam değerlerde ($p<.05$) istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Doğu Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrenciler bu altı alt boyutta da daha yüksek sıra ortalamaları puanlarına sahiptir.

Tablo 4.6

Doğu ve Karadeniz Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	Z	U	p
Toplumsal	Doğu	173	111.06	19213.50	-.722	3622.50	.471
	Karadeniz	45	103.50	4657.50			
Kariyer	Doğu	173	113.02	19552.00	-1.629	3284.00	.103
	Karadeniz	45	95.98	4319.00			
Entelektüel	Doğu	173	130.06	18810.50	-.357	3759.50	.721
	Karadeniz	45	120.38	5060.50			
Maneviyat	Doğu	173	127.32	19223.00	-.760	3613.50	.447
	Karadeniz	45	126.32	4648.00			
Materyalistik	Doğu	173	127.31	19397.00	-1.205	3439.00	.228
	Karadeniz	45	126.34	4648.00			
İnsan Onuru	Doğu	173	127.81	18721.00	-.709	3670.00	.478
	Karadeniz	45	125.24	5150.00			
Romantik	Doğu	173	122.53	19252.50	-.821	3583.50	.412
	Karadeniz	45	136.66	4618.50			
Özgürlük	Doğu	173	129.55	19115.00	-.471	3720.50	.638
	Karadeniz	45	121.49	4755.50			
Fütüvvet	Doğu	173	137.90	19509.00	-1.644	3327.00	.100
	Karadeniz	45	103.44	4362.00			
Toplam	Doğu	173	131.06	19269.00	-.864	3567.00	.388
	Karadeniz	45	118.21	4602.00			

* p<.05; ** p<.01

Tablo 4.6'da araştırmaya katılan Doğu ve Karadeniz bölgelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 4.7

Doğu ve Akdeniz Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	Z	U	p
Toplumsal	Doğu	173	162.06	28036.00	-1.698	10370.00	.090
	Akdeniz	135	144.81	19550.00			
Kariyer	Doğu	173	160.75	27809.50	-1.406	10596.50	.160
	Akdeniz	135	146.49	19776.50			
Entelektüel	Doğu	173	160.45	27758.50	-1.338	10647.50	.181
	Akdeniz	135	146.87	19827.50			
Maneviyat	Doğu	173	171.48	29666.00	-3.847	8740.00	.000**
	Akdeniz	135	132.74	17920.00			
Materyalistik	Doğu	173	155.92	26974.50	-.318	11431.50	.751
	Akdeniz	135	152.68	20611.50			
İnsan Onuru	Doğu	173	166.37	28782.50	-2.982	9623.50	.003**
	Akdeniz	135	139.29	18803.50			
Romantik	Doğu	173	149.19	25810.50	-1.186	10759.50	.236
	Akdeniz	135	161.30	21775.50			
Özgürlük	Doğu	173	157.21	27196.50	-.622	11209.50	.534
	Akdeniz	135	151.03	20389.50			
Fütüvvet	Doğu	173	171.45	29661.50	-4.020	8744.50	.000**
	Akdeniz	135	132.77	20389.50			
Toplam	Doğu	173	163.44	28275.00	-1.995	10131.00	.046*
	Akdeniz	135	143.04	19311.00			

* p<.05; ** p<.01

Tablo 4.7 Doğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçlarını göstermektedir. Bu tabloya göre Doğu Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrenciler ile İç Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrencilerin Maneviyat ($p<.01$), insan onuru ($p<.01$), fütüvvet ($p<.01$) alt boyutlarında ve toplam değerlerde ($p<.05$) istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Doğu Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrenciler bu alt boyutta da daha yüksek sıra ortalamaları puanlarına sahiptir.

Tablo 4.8

Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	Z	U	p
Toplumsal	Akdeniz	135	89.97	12146.50	.813	2966.500	.813
	Karadeniz	45	92.08	4143.50			
Kariyer	Akdeniz	135	91.90	12406.50	-.627	2848.500	.530
	Karadeniz	45	86.30	3883.50			
Entelektüel	Akdeniz	135	87.35	11792.50	-1.413	2612.500	.158
	Karadeniz	45	99.94	4497.50			
Maneviyat	Akdeniz	135	85.41	11531.00	-2.283	2351.000	.022*
	Karadeniz	45	105.76	4759.00			
Materyalistik	Akdeniz	135	92.89	12540.50	-1.069	2714.500	.285
	Karadeniz	45	83.32	3749.50			
İnsan Onuru	Akdeniz	135	85.22	11505.00	-2.589	2325.000	.011*
	Karadeniz	45	106.33	4785.00			
Romantik	Akdeniz	135	94.51	12758.50	-1.791	2496.500	.073
	Karadeniz	45	78.48	3531.50			
Özgürlük	Akdeniz	135	90.63	12235.00	-.059	3020.000	.953
	Karadeniz	45	90.11	4055.00			
Fütüvvet	Akdeniz	135	88.16	11901.00	-1.080	2721.000	.280
	Karadeniz	45	97.53	4389.00			
Toplam	Akdeniz	135	89.70	12109.00	-.358	2929.000	.720
	Karadeniz	45	92.91	4181.00			

* $p<.05$; ** $p<.01$

Tablo 4.8'de Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerinde maneviyat ve insan onuru alt boyutu hariç ($p<.05$) diğer tüm alt boyutlar için anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu her iki alt boyutta Karadeniz bölgesinde öğrenim gören öğrencilerin sıra ortalamaları Akdeniz bölgesinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksektir.

Tablo 4.9

Akdeniz ve İç Anadolu Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	Z	U	p
Toplumsal	Akdeniz	135	110.80	14958.00	-.861	5022.000	.389
	İç	80	103.28	8262.00			
Kariyer	Akdeniz	135	112.04	15125.50	-1.242	4854.500	.214
	İç	80	101.18	8094.50			
Entelektüel	Akdeniz	135	107.03	14449.50	-.297	5269.500	.766
	İç	80	109.63	8770.50			
Maneviyat	Akdeniz	135	98.34	13275.50	-2.992	4095.500	.003**
	İç	80	124.31	9944.50			
Materyalistik	Akdeniz	135	107.45	14506.00	-.168	5326.000	.866
	İç	80	108.93	8714.00			
İnsan Onuru	Akdeniz	135	100.99	13634.00	-2.347	4454.000	.019*
	İç	80	119.83	9586.00			
Romantik	Akdeniz	135	105.98	14307.50	-.619	5127.500	.536
	İç	80	111.41	8912.50			
Özgürlük	Akdeniz	135	109.07	14724.50	-.337	5255.500	.736
	İç	80	106.19	8495.50			
Fütüvvet	Akdeniz	135	109.50	14782.50	-.472	5197.500	.637
	İç	80	105.47	8437.50			
Toplam	Akdeniz	135	106.16	14331.00	-.565	5151.000	.572
	İç	80	111.11	8889.00			

* p<.05; ** p<.01

Tablo 4.9’da Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerinde maneviyat (p<.01) ve insan onuru (p<.05) alt boyutu hariç diğer tüm alt boyutlar için anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu her iki alt boyutta İç Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrencilerin sıra ortalamaları Akdeniz bölgesinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksektir.

Tablo 4.10

Karadeniz ve İç Anadolu Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	Z	U	p
Toplumsal	Karadeniz	45	66.08	2973.50	-.715	1661.500	.475
	İç	80	61.27	4901.50			
Kariyer	Karadeniz	45	64.28	2892.50	-.297	1742.500	.767
	İç	80	62.28	4982.50			
Entelektüel	Karadeniz	45	67.30	3028.50	-1.003	1606.500	.316
	İç	80	60.58	4846.50			
Maneviyat	Karadeniz	45	57.94	2710.00	-.657	1675.000	.511
	İç	80	65.84	5165.00			
Materyalistik	Karadeniz	45	107.45	2607.50	-1.173	1572.500	.241
	İç	80	108.93	5267.50			
İnsan Onuru	Karadeniz	45	66.11	2975.00	-.846	1660.000	.398
	İç	80	61.25	4900.00			
Romantik	Karadeniz	45	54.73	2463.00	-1.917	1428.000	.055
	İç	80	67.65	5412.00			
Özgürlük	Karadeniz	45	63.83	2872.50	-.198	1762.500	.843
	İç	80	62.53	5002.50			
Fütüvvet	Karadeniz	45	68.32	3074.50	-1.273	1560.500	.203
	İç	80	60.01	4800.50			
Toplam	Karadeniz	45	62.48	2811.50	-.121	1776.500	.904
	İç	80	63.29	5063.50			

Tablo 4.10'da araştırmaya katılan Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 4.11

Karadeniz ve Ege Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	Z	U	p
Toplumsal	Karadeniz	45	71.93	3237.00	-1.422	1623.000	.155
	Ege	85	62.09	5278.00			
Kariyer	Karadeniz	45	67.48	3036.50	-.437	1823.500	.662
	Ege	85	64.45	5478.50			
Entelektüel	Karadeniz	45	74.53	3354.00	-2.003	1506.000	.045*
	Ege	85	60.72	5161.00			
Maneviyat	Karadeniz	45	71.30	3208.50	-1.289	1651.500	.198
	Ege	85	62.43	5306.50			
Materyalistik	Karadeniz	45	62.58	2816.00	-.645	1781.000	.519
	Ege	85	67.05	5699.00			
İnsan Onuru	Karadeniz	45	79.27	3567.00	-3.247	1293.000	.001**
	Ege	85	58.21	4948.00			
Romantik	Karadeniz	45	57.21	2574.50	-1.829	1539.500	.067
	Ege	85	69.89	5940.50			
Özgürlük	Karadeniz	45	69.62	3133.00	-.924	1727.000	.356
	Ege	85	63.32	5382.00			
Fütüvvet	Karadeniz	45	75.62	3403.00	-2.282	1457.000	.022*
	Ege	85	60.14	5112.00			
Toplam	Karadeniz	45	69.39	3122.50	-.857	1737.500	.392
	Ege	85	63.44	5392.50			

* p<.05; ** p<.01

Tablo 4.11’de Karadeniz ve Ege bölgelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçlarını göstermektedir. Bu tabloya göre Karadeniz bölgesinde öğrenim gören öğrenciler ile Ege bölgesinde öğrenim gören öğrencilerin Entelektüel ($p<.05$), insan onuru ($p<.01$) ve fütüvvet ($p<.05$) alt boyutlarında istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Karadeniz bölgesinde öğrenim gören öğrenciler bu üç alt boyutta da daha yüksek sıra ortalamaları puanlarına sahiptir.

Tablo 4.12

Akdeniz ve Ege Bölgelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Değerlere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	Z	U	p
Toplumsal	Akdeniz	135	116.63	15744.50	-1.807	4910.500	.071
	Ege	85	100.77	8565.50			
Kariyer	Akdeniz	135	114.83	15502.00	-1.278	5153.000	.201
	Ege	85	103.62	8808.00			
Entelektüel	Akdeniz	135	114.89	15510.00	-1.295	5145.000	.195
	Ege	85	103.53	8800.00			
Maneviyat	Akdeniz	135	106.67	14400.50	-1.132	5220.500	.258
	Ege	85	116.58	9909.50			
Materyalistik	Akdeniz	135	113.79	15367.50	-.969	5293.000	.332
	Ege	85	105.27	8942.50			
İnsan Onuru	Akdeniz	135	113.83	3567.00	-1.032	5287.500	.302
	Ege	85	105.21	4948.00			
Romantik	Akdeniz	135	110.61	14932.00	-.032	5723.000	.975
	Ege	85	110.33	9378.00			
Özgürlük	Akdeniz	135	114.90	15511.50	-1.319	5143.500	.187
	Ege	85	103.51	8798.50			
Fütüvvet	Akdeniz	135	117.24	15827.50	-2.026	4827.500	.043*
	Ege	85	99.79	8482.50			
Toplam	Akdeniz	135	112.73	15218.00	-.654	5437.000	.513
	Ege	85	106.96	9092.00			

* $p<.05$

Tablo 4.12’de Akdeniz ve Ege bölgelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerinde sadece fütüvvet alt boyutu hariç ($p<.05$) diğer tüm alt boyutlar için anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Fütüvvet alt boyutta Akdeniz bölgesinde öğrenim gören öğrencilerin sıra ortalamaları Ege bölgesinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin farklı bölgelerindeki üniversitelerde (Doğu Anadolu Bölgesi'nde Iğdır Üniversitesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Akdeniz Bölgesi'nde Çukurova Üniversitesi, İç Anadolu Bölgesi'nde Ahi Evran Üniversitesi, Karadeniz Bölgesi'nde Giresun Üniversitesi ve Ege Bölgesi'nde de Pamukkale Üniversitesi) okuyan beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin cinsiyete ve okudukları üniversitelerin bulunduğu coğrafi bölgelere göre etik değerlere sahip olma düzeylerinin incelendiği ve karşılaştırıldığı araştırmanın bu bölümünde benzerliklerin veya farklılıkların hangi alt boyutlarda görüldüğü ortaya konarak tartışılacak ve diğer çalışmalarla karşılaştırılacaktır. Ayrıca, araştırmaya ilişkin sonuçlara bu bölümde yer verilerek öneriler sunulacaktır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeyleri ortalamalarına bakıldığında en fazla; sırasıyla insan onuru, özgürlük, toplumsal değerler, entelektüel değerler, fütüvvet, kariyer ve maneviyat ön plana çıkmaktadır. Bu sonuç birkaç farklılık bulunmasına rağmen Keskin'in (2014) sınıf öğretmeni adayları üzerine yaptığı araştırma ile büyük bir benzerlik göstermektedir. Keskin'in bulgusuna göre materyalist değerler en az ortalamaya sahipken romantik değerler en az ikinci ortalamaya sahiptir. Öte yandan yapılan bu araştırma ile Keskin'in (2014) yaptığı araştırmada en yüksek ortalama puanları insan onuru, özgürlük, toplumsal değerler ve entelektüel değerler almıştır. Yapılan bu araştırmada bir diğer bulgu ise kariyer, materyalistik ve romantik değerlerin en altta yer almalarıdır. Bu bulguların temel nedeni üniversite öğrencilerinin toplumun genç ve eğitimli kesimini temsil etmesiyle birlikte yaşamlarında insan olmanın gerektirdiği davranışları yapabilecekleri ve yaşamlarını değerli kılacağı düşünülen değerlere öncelik vermeleridir. Bunlar insan onuru, özgürlük ve toplumsal değerler olarak sıralanabilir. Öte yandan para, mal, mülk, statü gibi değerleri daha az önemsemektedirler. Burada ki ilginç bulgu romantik değerlerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencileri tarafından en az olarak değerlendirilmesidir. Bunun temel nedeni maddi olanak ve kariyer olmaksızın romantiklik olamayacağı şeklinde düşünmeleri olabilir. Günümüz dünyası yaşam mücadelesinin yoğun olarak yaşandığı bir yerdir. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin en büyük sorunlarından biri genç nüfusun mesleklerini yapabilecekleri iyi bir iş bulabilme

sorunudur. Bu nedenle geleceğinden emin olamayan gençlerin romantiklik değerini en sona bırakmaları çok doğal görülebilir.

Kadın ve erkek beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeyleri karşılaştırıldığında toplumsal değerler, kariyer, entelektüel değerler, maneviyat, ve özgürlük alt boyutları sıra ortalamalarında kadın öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür. Kadın beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin erkek öğrencilere göre söz konusu değerlere daha fazla önem verdikleri söylenebilir. Bu araştırmanın sonucu Keskin (2014), Uyguç (2003) ve Aydın (2005) tarafından yapılan araştırmalar ile benzerlik taşımaktadır. İlginç bir bulgu olarak romantik değerler alt boyutunda erkek öğrencilerin sıra ortalama puanları kadın öğrencilerden daha yüksektir. Kadın öğrencilerin en fazla toplumsal değerler, kariyer, özgürlük, maneviyat, entelektüel değerlere daha fazla önem verdikleri görülmüştür. Özgürlük, toplumsal, kariyer gibi değerlerin daha yüksek çıkması kadınların toplumda geleneksel kadın rolü dışına çıkmak istemelerinden kaynaklanabilir. Kadın eğitim düzeyi arttıkça erkekler ile eşit olma ve hatta erkeklerin önünde kendilerini daha fazla yer bulma durumuna geçmektedir. Bununla birlikte maneviyat ve özgürlük gibi değerlerde erkeklerden daha yüksek sıra ortalamaları almaları ilginç bir durumdur. Bu bulgu Keskin'in (2014) bulgusuyla örtüşmektedir. Keskin (2014) bu sonucun nedenini Batı ve Doğu kültürü arasında kalmışlığa bağlamaktadır. Bir tarafta toplum tarafından kadına verilen rol ve beklentiler öbür tarafta üniversite ortamının ve gelecek mesleklerinin gereği olan özgürlükler buna neden olmuş olabilir.

Farklı coğrafi bölge üniversitelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin toplam değerler sıra ortalamalarında farklılık görülmemesine rağmen toplumsal, kariyer, maneviyat, insan onuru ve fütüvvet değerler alt boyutları sıra ortalamaları puanlarında istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Tablo 4'e bakıldığında bu farklılıkların genelde Doğu Anadolu ve Karadeniz bölge üniversitelerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Ancak bu farklılıkların hangi bölge üniversitelerinden kaynaklandığının istatistiki olarak kesin bir şekilde belirlenmesinde Mann-Whitney U testleri yapılmıştır. Doğu Anadolu üniversitelerinde öğrenim gören beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin Karadeniz bölgesinde öğrenim gören öğrencilerden istatistiki olarak hiçbir alt boyutta farklılık tespit edilmemiştir. Bununla birlikte Doğu Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrenciler İç Anadolu üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden sadece toplumsal, kariyer ve fütüvvet alt boyutlarında anlamlı ve daha yüksek sıra ortalamalarına sahip oldukları, diğer altı alt boyutta ise benzerlik taşıdıkları görülmektedir. Bu durum her üç bölge insanının ve toplumun kültürel özellikleri, hayata

bakış açıları ve önceliklerinin benzerlik taşıdığı şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan Doğu Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrenciler ile Ege bölgesinde öğrenim gören öğrencilerin dokuz alt boyuttan altı alt boyutta (toplumsal, kariyer, Entelektüel, Maneviyat, insan onuru ve fütüvvet) ve toplam değerinde istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sadece materyalistlik, romantik ve özgürlük alt boyutlarında benzerlik vardır. Özellikle romantik alt boyutunda istatistiki olarak anlamlı bir farklılık çıkmamasına rağmen Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerinin daha yüksek sıra ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Yapıcı ve Zengin (2003), Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkkılı (2008) ve Yalmanlı (2009) üst düzey sosyo-ekonomik düzeye sahip olan öğretmen adaylarının hazcılık değerini fazla önemsediklerini tespit etmişlerdir.

Doğu Anadolu bölgesinde öğrenim gören öğrenciler Akdeniz bölgesinde öğrenim gören öğrencilerden farklı olarak sadece üç alt boyutta (maneviyat, insan onuru ve fütüvvet) daha yüksek sıra ortalamasına sahiptir. Bu sonuçlar, Doğu ile Batı'nın kültürel, sosyal, ekonomik ve entelektüel farklılıklardan kaynaklanabilir. Özellikle Ege bölgesi öğrencileri romantik ilişki anlamında Doğu Anadolu bölgesine göre daha özgür bir ortama sahiptir. Bununla birlikte Doğu Anadolu bölgesi insanının ve toplumunun bir taraftan daha fazla geleneklere ve maneviyata bağlı iken öbür tarafta kariyerlerinde ilerlemek istedikleri görülmektedir.

Diğer taraftan Karadeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrenciler ile İç Anadolu bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrenciler tüm alt boyutta benzerlik göstermektedir. Ancak Akdeniz bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden iki alt boyutta (maneviyat ve insan onuru), Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden üç alt boyutta (entelektüel, insan onuru ve fütüvvet) daha yüksek sıra ortalama puanlarına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum bölge toplumlarının farklı kültürel, dini ve sosyal anlayışları, yaşam biçimleri ve farklı ekonomik olanakları sebebinden kaynaklanabilir.

Bir diğer önemli bulgu da Ege ve Akdeniz bölgesinde öğrenim gören öğrencilerin sadece fütüvvet alt boyutunda anlamlı farklılık göstermesidir. Bu Akdeniz bölgesi üniversite öğrencilerinin lehine olan farklılıktan kaynaklanmaktadır. Diğer sekiz alt boyutta ise her iki bölge üniversite öğrencilerinin değer anlayışı benzerlik göstermektedir. Bunun sebebi her iki bölgenin de hem ekonomik hem de sosyal, kültürel, yaşam tarzı ve coğrafi yönden birbirlerine benzemesinden kaynaklanabilir. Her iki bölgede Türkiye'nin turizm, endüstri, eğitim ve yaşam tarzı yönünden birbirlerine benzer özellikler

taşımaktadır. Bu benzerlikler öğrencilerin değer anlayışı gibi önemli olan bir konuda kişileri etkileyebilir.

Doğu-Batı ve Kuzey-Güney olarak bahsedebileceğimiz farklı coğrafi konumlarda yer alan insanlar buldukları sosyal çevre, toplumdaki değer öncelikleri, ekonomik fırsatlar, özgürlükçü bir yaşam tarzı düşüncelerde, duygularda ve değerlerde farklılıklara ya da benzerliklere neden olabilmektedir. Uyguç (2003) bireysel değerlerin oluşumunda ekonomik durumun özellikle önemli olduğunu belirtmektedir. Örneğin, Sarıcı Bulut (2012) düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilere oranla, kültüre, dine ve farklı düşüncelere daha fazla saygı ve bağlılıkları olduklarını, anlayışlı ve hoşgörülü olmak gibi evrensel değerleri daha fazla içselleştirdiklerini belirtmişlerdir. Yapılan bu araştırmada beden eğitimi ve spor öğrencilerinin kendilerinin ve/veya ailelerinin ekonomik gelirlerine bakılmadığı halde Türkiye'nin Batısının İç Anadolu, Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinden daha fazla ekonomik güç olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte anne ve babaların eğitim seviyeleri düştükçe çocuklarının maneviyat değerlerine daha fazla önem vermektedir (Keskin, 2014). Okullar aileden sonra değerler eğitimi görevini devralırlar. Yani okullar, ailede kazanılan değerlerin daha da pekiştirileceği ve yeni bazı değerlerin kazanılacağı ortamlardır. Ailede olduğu gibi okulda da değerler eğitiminin yaşantıların bir parçası hâline getirilerek verilmesi en uygun yoldur (Hökelekli ve Gündüz, 2007).

Öğretmenler, özellikle beden eğitimi ve spor öğretmenleri, sahip oldukları değerler, toplumun geleceği olan çocukların kişiliğini biçimlendirmede çok önemli bir unsurdur. Sınıf öğretmenleri üzerinde yapılan bir araştırmada, öğretmenlerin sergilemiş oldukları değer algıları ve karakter yaklaşımları ile sınıf içinde öğrencilerin davranış değişikliği boyutunun ilgili olduğu görülmüştür (Dilmaç, Kulaksızoğlu ve Ekşi, 2007). Bu araştırmacılar, öğrencilerin sınıf içerisinde göstermiş oldukları istenmeyen davranışlarının öğretmenlerden almış oldukları değer ve karakter yaklaşımları tarafından belirlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca, insanların birbirine güvendiği, adaletin olduğu, rahat ve huzurlu bir ortamda yaşandığı, geleceğe güvenle bakıldığı bir ortamın oluşturulmasında etkili olan etik ve ahlaki değerlerin bireylere aktarılması ve benimsetilmesi toplumun faydasına olacaktır.

Sonuç olarak, cinsiyetler ve bölgeler arası farklılıkların çıkması ve ölçekteki kavramlara farklı anlamlar yüklenmesi belki de katılımcıların kendilerini çevreleyen sosyal yapının ve geleneklerin beklentileri doğrultusunda düşünmek ve hareket etmek durumunda kalmaları nedeninden kaynaklanabilir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Öğretmenlik mesleğine geçtikleri zaman öğrencilerini etkilemeleri nedeniyle beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerinin etik değer algısının kültürel ve sosyal ihtiyaçlara göre artırılması gerekmektedir. Bunun için üniversite öğretim elemanlarının gerek verdikleri dersler ile gerekse tavır ve davranışlarında birer rol model olmalıdırlar.

2. Doğu ile Batının ekonomik farklılıklarının en aza indirilmesi değerler algısında da daha olumlu bir tutum alınmasına neden olacaktır.

3. Kadın beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin maneviyat ve özgürlük değerlerinin ikisinde de yüksek çıkması bir rol karmaşası yaşadıklarını göstermektedir. Bu rol karmaşasının en aza indirilmesi bağlamında üniversiteler tarafından destek olunmalıdır.

4. Yüksek Öğretim Kurulu'nun beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü ders programlarında etik değerler derslerini zorunlu hale getirmesi sonucu Doğu ve Batı Üniversitelerinde öğrenim gören öğrenciler arasındaki değer farklılıkları en aza indirilebilir.

5. Milli Eğitim Bakanlığı'nın beden eğitimi ve spor öğretmenlerini etik konusunda bilgilendirici seminerler ya da hizmet içi eğitim kursları düzenlemesi Doğu ve Batı üniversitelerinden mezun olan öğrencilerin aynı etik değerlere sahip olmalarına neden olabilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Gelecekte yapılması düşünülen araştırmalarda daha farklı bölgelerde yer alan üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerden ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel ve resmi okullarda öğretmenlik yapan öğretmenlerden veriler toplanıp etik değerleri incelenerek karşılaştırılabilir.

2. Bir diğer araştırmada ise katılımcıların sosyo-kültürel ortamlarının ve anne-baba eğitim seviyelerinin etik değerler üzerinde ne gibi bir katkısı olduğu araştırılabilir. Böylece araştırmacıların öne sürdükleri sosyo-kültürel, ekonomik farklılıklarının ve anne-baba eğitim durumlarının değerler üzerindeki etkileri de incelenebilir.

3. Son olarak, değerlerin incelenmesinde hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerinin aynı zamanda kullanılması daha doğru bir araştırma yöntemi olarak önerilir.

KAYNAKÇA

- Açak, M. (2006). *Beden eğitimi öğretmeninin el kitabı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 121-144.
- Ayhan, H. (1995). *Eğitim bilimine giriş*. İstanbul: Şûle Yayınları.
- Bacanlı, H. (2007). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balcı, F.A. ve Yanpar Yelken, T. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin değer kavramına yükledikleri anlamlar. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 81-90.
- Banarlı, N. S. (1971). Resimli Türk edebiyatı tarihi, I, 296-297.
- Bayrak, S. (2001). *İş ahlaki ve sosyal sorumluluk*. İstanbul: Beta Basın Yayın.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bolay, S. H. (2010). *Felsefeye giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bredemeier, B.J., Weiss, M.R., Shields, D.L., & Cooper, B.A.B. (1986). The relationship of sport involvement with children's moral reasoning and aggression tendencies. *Journal of Sport Psychology*, 8, 304-318.
- Bredemeier, B.J., Weiss, M.R., Shields, D.L., & Cooper, B.A.B. (1987). The relationship between children's legitimacy judgments and their moral reasoning, aggression tendencies and sport involvement. *Sociology of Sport Journal*, 4, 48-60.
- Büyükdüvenci, S. (1987). *Eğitim felsefesi yazılar*. Ankara: Yargıcıoğlu Matbaası.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2002). *Etiğe giriş*. İstanbul: Engin Yayıncılık.
- Cevizci, A. (2010). *Felsefeye giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Cevizci, A. (2016). *Uygulamalı etik*. İstanbul: Say Yayınları.
- Coombs-Richardson, R., & Tolson H. (2005). A comparison of values rankings for selected American and Australian teachers. *Journal of Research in International Education*, 4, 263-277.
- Çakmakçı, S. (2001). *Okullardaki beden eğitimi dersinin ve faaliyetlerinin öğrencilerin sosyalleşmesine etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

- Çavdarıcı, M. (2002). *Türkiye’de sosyal değerlerin aşınması ve kültür sömürgeciliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çelikten, M. Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(19), 207-237.
- Çobanoğlu, N. (2007). *Tıp etiği*. Ankara: İlke Yayınevi.
- Çobanoğlu, N. (2009). Etik kurullar. Nesrin Çobanoğlu (Ed.), 2. *Ankara Etik Günleri Sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (ss.2-3). Ankara.
- Çotuksöken, B. (2006). “Etik Nedir?”, Felsefe Söyleşileri III-IV, (Editör: Betül Çotuksöken), Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, İstanbul, ss. 13-17.
- Çumralıgil, B. ve Görücü A. (2007). *Örgütlenme ve yönetim biçimleriyle spor*. Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dilmaç, B., Arıca, O. T., & Cesur, S. (2014). A validity and reliability study on the development of the values Scale in Turkey. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(5), 1661-1671.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H. ve Çıkkılı, Y.(2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 69-91.
- Dilmaç, B., Kulaksızoğlu, A., & Ekşi, H. (2007). An examination of the humane values education program on a group of science high school students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 7 (3), 1221–1261.
- Durkheim, E. (1986). *Meslek ahlâkı*. M. Kaplan (Çev.). İstanbul: MEB.
- Duru, K. N. (1934). *Muallimin meslek ahlakı*. İstanbul: Maarif Vekâleti, Devlet Matbaası.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazanılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Erkal, E. M. (1982). *Sosyolojik açıdan spor*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Eroğlu, E. (1998). "XXI. Yüzyılda Öğretmen", *Bilgi Çağında Öğretmenimiz*. Ankara: Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı Yayını.
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Festini, H. (2011). Ethics and sport. *European Journal of Bioethics*, 2, 311-317.

- Filiz, Z. (2010). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşmesinde spora katılımın değerlendirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 192-203.
- Fişek, K. (1988). *Devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından spor yönetimi*. Ankara: Bağırhan Yayinevi.
- Frankena, W. (2007). *Etik*. (A. Aydın, Cev.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Gökberk, M. (2010). *Felsefe tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Günay, M. (2004). *Metinlerle felsefeye giriş*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Gündoğdu, Ö. Ş. (1999). *Kentsel çevre estetiğinin etik açıdan irdelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gündüz, M. (2005). *Ahlak sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Güngör, E. (1998). *Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Hobbes, T. (2007). *Leviathan*. (çev. S. Lim). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 6. Baskı. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 1651).
- Halstead, J. M. (1996). Values and values education in schools. In: J. M. Halstead and M. J. Taylor (Eds.), *Values in Education and Education in Values* (pp. 3-14). London-Washington: The Falmer Press.
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-203.
- Hökelekli, H. ve Gündüz, G. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Arslan ve M. Zengin (Eds.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (ss.371-396). İstanbul: DEM Yayınları.
- Ilgaz, S. ve Bilgili, T. (2006). Eğitim ve öğretimde etik. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 199-210.
- İnal, A. N. (2000). *Beden Eğitimi ve spor bilimine giriş*. Konya: Desen Ofset Matbaacılık.
- Jaspers, K. (1997). *Felsefe nedir?* (çev. İ. Z. Eyüboğlu). İstanbul: Say Yayınları. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 1971).
- Kant, I. (2006). *Eğitim üzerine*. (çev. A. Aydoğan). İstanbul: İz Yayıncılık. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 1800).
- Karakuş, S. (2005). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğrencilerin fiziksel sağlıkları ile serbest zaman ve sigara kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 62, 1-13.

- Karali, İ. M. (1999). *Çevre etiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, İ. H. (2009). Muallimin meslek ahlakı üzerine bir değerlendirme: Aklın yolu bir ya da bir arpa boyu yol alamamak. *İş Ahlakı Dergisi*, 2 (2), 140-144.
- Kavussanu, M., & Ntoumanis, N. (2003). Participation in sport and moral functioning: Does ego orientation mediate their relationship? *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 25, 501-508.
- Kemerlioğlu, E. (1996). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Saray Kitap Evleri.
- Keskin, U. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının insani değerlere sahip olma düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi İlköğretim Eğitimi Enstitüsü, Sakarya.
- Keskin, U. ve Sağlam, H. İ. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının insani değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 4 (1), 81-101.
- Keten, M. (1993). *Türkiye'de spor*. İstanbul: Polat Ofset.
- Kılavuz, R. (2003). *Kamu yönetiminde etik ve bir sorun alanı olarak yozlaşma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kızılcıkelik, S. ve Erjem, Y. (1996). *Açıklamalı sosyoloji sözlüğü*. Konya: Saray Kitabevleri.
- Koç, E. (2013). Bilim ve teknoloji çağında insan olma sorumluluğu (etik bilinç). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2): 1-13.
- Kodal, N. (2003). *Zygmunt Bauman'da politika ve etik*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuçuradi, İ. (1995). *Felsefe açısından eğitim ve Türkiye'de eğitim* (Açış Konuşması). Seminer Bildirileri. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kuçuradi, İ. (2006). *Etik*. Türk felsefesi (Simurg Dizisi) No: 5. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kuçuradi, I. (2013). *İnsan ve değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Lapsley, D. K (2008). Moral self-identity as the aim of education. In: L.P. Nucci and D. Narvaez (Eds.), *Handbook of Moral and Character Education* (pp. 30-52). New York: Taylor & Francis.
- Lee, M. J., Whitehead, J., Ntoumanis, N., & Hatzigeorgiadis, A. (2008). Relationships among values, achievement orientations, and attitudes in youth spor. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 30, 588-610.

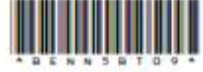
- Lumpkin, A. (1990) *Physical education and sport: a contemporary introduction*. St. Louis, MO: Times/Mirror/Mosby/College.
- Mengüsoğlu, T. (1988). *İnsan felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2015). Eğitimciler için mesleki etik ilkeleri. https://ikgm.meb.gov.tr/genelge_gorus_yonerge/ET%C4%B0K%20GENELGE.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Morrow, W. (1989). *Chains of thought*. Johannesburg: Southern Book Publishers.
- Obuz, Ü. (2009). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Ocak, Y. ve Tortop, Y. (2006). *Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Derslerine İlişkin Genel Görüşleri ve Beden Eğitimi Derslerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunları*. 9.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 3-5 Kasım, Muğla.
- Ogilvie, B., & Tutko, T. (1971). Sport: If you want to build character, try something else. *Psychology Today*, 5, 60-63.
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12, 1309-12325.
- Oğuzkan, F. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Oktay, A. (1991). Değişen toplumlarda aile ve eğitim. *Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Aile Sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (ss.71-75). İstanbul: Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Ekonomik Araştırma Merkezi Yayınları.
- Orkunoğlu, O. (1985). *Voleybol antrenörünün el kitabı*. Ankara: B.T.G.M. Voleybol Federasyonu Yayını.
- Özlem, D. (2010). *Etik ahlak felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Özyürek, L. (1981). *Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programlarının etkinliği*. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Pieper, A. (2012), *Etiğe giriş*. (çev. Veysel Atayman ve Gönül Sezer). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 2007).
- Platon (1997). *Sokrates'in savunması*. (çev. A. Yardımlı ve D. Canefe). İstanbul: İdea Yayınları.
- Poyraz, H. (2007). Değerlerin kuruluşu ve yapısı. *Değerler ve Eğitimi Uluslar Arası Sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (ss. 81-88). İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları.

- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği. *Değerler Eğitim Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Sarıcı Bulut, S. (2012). Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3 (1), 216-238.
- Scheler, M. (1968). *İnsanın kosmostaki yeri*. (çev. Takiyettin Mengüşoğlu). İstanbul: İstanbul Matbaası. (Orijinal çalışmanın basım tarihi 1928).
- Seyyar, A. (2003). Ahlak terimleri (Ansiklopedik Sözlük), Beta Yayınları, İstanbul.
- Shields, D. L., & Bredemeier, B. J. L. (1995). *Character development and physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Sönmez, V. (1986). Türkiye’de eğitimin kalitesi ve geleceği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 49-63.
- Stuart, M., & Ebbeck, V. (1995). The influence of perceived social approval on moral development in youth sport, *Pediatric Exercise Science*, 7, 270-280.
- Şahin, H. M. (2002). *Beden eğitimi ve sporda temel kavramlar sözlüğü*. Ankara: Gaziantepspor Kulübü Yayınları.
- Şişman, M. (2011). *Örgütler ve Kültürler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tepe, H. (2002). Değerler ve değer bilgisi. Şehabettin Yalçın (Ed.), *Bilgi ve Değer Sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (ss.342-353). Ankara: Vadi Yayınları.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Topdemir, H. G. (2009). Felsefe nedir? Bilgi nedir? *Türk Kütüphaneciliği*, 23 (1), 19-133.
- Topses, G. (1999). *Felsefeye giriş felsefe düşüncesinin gelişimi*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- TÜSİAD (2009). *Dünyada ve Türkiye’de iş etiği ve etik yönetimi*. İstanbul: Yayın No: TÜSİAD/T-2009-06-492.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2014). Değerler eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, bireysel değerler ve meslek seçimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 93-103.
- Ülgen, H. ve Mirze, S. K. (2004). *İşletmelerde stratejik yönetim*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Ülken, H. Z. (1958). *Fesefeye giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

- Ülken, H. Z. (1963). *Felsefeye giriş (tabiat ilimleri felsefe ve metodolojisi)*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Yalmancı, S. (2009). *Öğretmen Adaylarının değer yönelimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Yanpar, T. (1993). Ankara ilkokullarındaki ikinci devre (4-5. sınıf) öğretmenlerinin öğretmenlik mesleği ve konu alanlarıyla ilgili görüşleri. *H. U. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 257-262.
- Yapıcı, A. ve Zengin, Z. S. (2003). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları üzerine psikolojik bir araştırma: Çukurova. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (4), 173-206.
- Yaran, C. S. (2010). *Ahlak ve etik*. İstanbul: Rağbet Yayınları
- Yazar, T. (2012). Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2, 61-68.
- Yetim, A. (2006). *Sosyoloji ve spor*. Ankara: Morpa Yayınları.
- Yıldırım, İ. (1996). Uygulama nedenleri ve fonksiyonları bakımından Türk kültürünün erken devirlerinde bazı sportif aktivitelerin görünümü, *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1, 47-57.
- Yıldırım, B. (2005). Eğitim örgütlerinde kültürel liderlikle meslek ahlâkı ilişkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (13). 231-232.
- Warnock, M. (1996). Moral values. In: J. M. Halstead and M. J. Taylor (Eds.), *Values in education and education in values*. (pp. 45-54). London-Washington: The Falmer Press.

EKLER**Ek 1. Araştırma İzin Belgesi**

Evrak Tarih ve Sayısı: 09/07/2018-E.46552

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik
Kurulu

Sayı :60116787-050.99/46552
Konu :Başvurunuz hk.

09/07/2018

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ÇELİK

İlgi :13.11.2017 tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçe ile başvurmuş olduğunuz "**Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Etik Değerlere Sahip Olma Düzeylerinin İncelenmesi**" konulu çalışmanız **05.12.2017 tarih ve 16 sayılı** kurul toplantımızda görüşülmüş olup,

Yapılan görüşmelerden sonra, söz konusu çalışmanın yapılmasında **ETİK AÇIDAN SAKINCA OLMADIĞINA**, altı ayda bir çalışma hakkında Kurulumuza bilgi verilmesine oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Tahir TURAN
Başkan

Ek 2. Değerler Ölçeği

DEĞERLER ÖLÇEĞİ

Sayın Katılımcı,

Aşağıda 39 farklı değer ifadesi bulunmaktadır. Lütfen bu değerleri tek tek okuyup sizin yaşamınızdaki anlam ve önemine göre karşısındaki puanlama cetvelinden duygu ve düşüncenizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz puanı daire içine alarak işaretleyiniz. Puanın düşmesi ve sıfıra yaklaşması, o değerın sizin yaşamınızda çok önemli yer tutmadığını; puanın yükselmesi ve dokuzaya yaklaşması, o değerın sizin hayatınızda çok önemli ve vazgeçilmez olduğunu düşündürmektedir. Lütfen hiç bir değer ifadesini cevapsız bırakmayın.

Çalışmamıza sağladığınız katkı için teşekkür ederim.

Fatma AĞBUĞA

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz? ( ) Kadın ( ) Erkek	8. Annem; ( ) Sağ ( ) Vefat etti.
2. Yaşınız? ( ) 18-19 ( ) 20-21 ( ) 22-23 ( ) 24-25 ( ) 26 ve üzeri	9. Babam; ( ) Sağ ( ) Vefat etti.
3. Okuduğunuz üniversitenin adı?	10. Annenizin eğitim durumu? ( ) Okuma-yazma bilmiyor ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( ) Üniversite mezunu
4. Okuduğunuz bölümün adı?	11. Annenizin çalışma durumu? ( ) Çalışıyor ( ) Çalışmıyor ( ) Emekli
5. Sınıf düzeyiniz? ( ) 1. Sınıf ( ) 2. Sınıf ( ) 3. Sınıf ( ) 4. Sınıf	12. Babanızın eğitim durumu? ( ) Okuma-yazma bilmiyor ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( ) Üniversite mezunu
6. Mezun olduğunuz lise türü? ( ) Anadolu Lisesi ( ) Meslek Lisesi ( ) Açık Lise ( ) Spor Lisesi ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz)	13. Babanızın çalışma durumu? ( ) Çalışıyor ( ) Çalışmıyor ( ) Emekli
7. Kardeş sayınız? ( ) Tek çocuğum ( ) İki kardeşiz ( ) Üç kardeşiz ( ) Dört kardeşiz	14. Annem ve babam; ( ) Birlikte ( ) Ayrı ama boşanmadı ( ) Boşandı
	15. Herhangi bir işte çalışıyor musunuz? ( ) Evet ( ) Hayır
	16. Ailenizin sosyo-ekonomik ve kültürel durumu hangi düzeydedir

Sıra	Değer	Hiç Önemli Değil									Çok Önemli
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Adalet (Hakkaniyet)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Akıl/Ruh Sağlığı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	Aşk	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4	Başarı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	Beden Sağlığı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	Bilgi	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	Cesaret	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8	Cömertlik	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9	Çalışma	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	Dış Disiplin	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	Din/İman	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
12	Eğitim	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
13	Emek	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	Eş/ Sevgili	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
15	Haz/Zevk	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
16	Hoşgörü	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
17	İbadet	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
18	İç Huzuru	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
19	İnanç/İdeoloji	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
20	İtibar/Saygınlık	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
21	Kalite	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
22	Kariyer	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
23	Kişisel Gelişim	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
24	Kültür	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
25	Mal/Mülk	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
26	Namus	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
27	Nezaket	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
28	Öz Disiplin	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
29	Özgürlük/Bağımsızlık	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
30	Para	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
31	Saygı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
32	Sorumluluk	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
33	Statü	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
34	Şeref/Onur	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
35	Tevazu (Alçakgönüllülük)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
36	Toplumsal Huzur	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
37	Tutarlılık (Davranışlarında)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
38	Yardımseverlik	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
39	Yaşam Hakkı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	Fatma
Soyadı	Ağbuğa
Doğum Yeri ve Yılı	Aydın-1972
Uyruğu	T.C.
İletişim Adresi ve E-Mail Adresi	Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi fagbuga@pau.edu.tr
Eğitim	
Yükseköğretim (Lisans)	Pamukkale Üniversitesi- Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği-1994
Yükseköğretim (Yüksek Lisans)	Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ABD - 2016
Mesleki Deneyim	
1995-1997	Sınıf Öğretmeni-Afyon
1997-2001	Sınıf Öğretmeni-Sivas
2008-2009	Sınıf Öğretmeni-Şırnak
2009-2012	Sınıf Öğretmeni-Denizli
2012-devam	Öğretmen-Pamukkale Üniversitesi